

నిజాం పరిపాలన, ముస్లింలు

హైదరాబాద్ 'విమోచన' గురించి నిజాలు, కట్టుకథలు

సంచిక : 1 (త్రైమాసికం)

తెలుగు & ఇంగ్లీష్

నవంబర్ 2010

విరాళం : 10 రూ.

విషయసూచిక

- ఎడిటోరియల్
- చరిత్ర, నిశ్శబ్దాలు
ఎమ్.ఎ.మోయిద్
- నా శవ పేటికపై ఉత్సవాలా!
ఎం.ఎ.మాజిద్
- హైదరాబాద్ పై ఒక ముస్లిం దృక్పథం
హసనుద్దీన్ అహ్మద్
- ఆత్మ గౌరవాన్ని దెబ్బకొట్టవద్దు
రఫీక్ సీమా, కనీజ్ ఫాతిమా
- అర్ధసత్యాలు, అపోహలు
దివికుమార్
- నిజాలను నీరు గార్చే ప్రయత్నం
శ్రీనివాస్ విశాల
- 'ఒకే నిజాం': రెండు స్ఫురణలు
ఆర్. శ్రీవత్సన్

H.E.H. Mir Osman Ali Khan
Nizam of Hyderabad

సంపాదకులు: ఎమ్.ఎ.మోయిద్, ఎ. సునీత, ఆర్. శ్రీవత్సన్

అనువాదకులు: కనీజ్ ఫాతిమా, ఎమ్.ఎ.మోయిద్, ఆర్.శ్రీవత్సన్ (ఇంగ్లీష్), ఎ. శ్రీనివాస్, ఎ. సునీత (తెలుగు)

అధ్యయిజరీ బోర్డ్: షీలా ప్రసాద్, అయేషా ఫరూకీ, రమ మెల్కొటె, కె. సజయ, పి.మాధవి, బి.శ్యామసుందరి, సూశీ ధారు, వీణా శత్రుఘ్న, డి. వసంత, కె.లలిత, ఎన్. వసుధ, గోగు శ్యామల, వి. ఉష

ప్రొడక్షన్: ఏ. శ్రీనివాస్, టి. శ్రీలక్ష్మి

ప్రచురణ సంస్థ : అన్నెక్సి రిసెర్చ్ సెంటర్ ఫర్ ఉమెన్స్ స్టడీస్, 2-2-18/49, దుర్గాబాయి దేశ్ముఖ్ కాలనీ, అంబర్ పేట్, హైదరాబాదు -500013.

సంపాదకీయం

‘సమకాలీన రాజకీయాలపై బ్రాడ్‌షీట్ ప్రారంభ సంచిక పాఠకులకు అన్వేషి తరపున ఆహ్వానం పలుకుతున్నాం. వివిధ అంశాలపై ప్రాంతీయ, జాతీయ స్థాయిల్లో జరుగుతున్న చర్చలకు ఒక వేదికగా ఉండటమే ఈ బ్రాడ్‌షీట్ ప్రధాన ఉద్దేశం. దీన్ని రెండు భాషలలో త్రైమాసిక సంచికగా తీసుకురావాలని మా ఆశయం. మొదటి సంచికలో నిజాం పరిపాలనపై ప్రస్తుతం జరుగుతున్న చర్చను మీ ముందుంచుతున్నాం. రెండు పరస్పర సంబంధిత వివాదాలు ఈ చర్చను నిర్దేశిస్తున్నాయి: ఒకటో వివాదం 1948లో జరిగిన పోలీసు చర్యకు ముందు నిజాంపరిపాలన గురించింది అయితే, రెండవది సెప్టెంబరు 17ను తెలంగాణా విమోచన దినంగా జరుపుకోవడం గురించి. ఈ సంచికలో ఇప్పటికే ఉర్దూలో, తెలుగులో ప్రచురితమైన వ్యాసాలతో పాటు రెండు కొత్త వ్యాసాలున్నాయి. అన్ని వ్యాసాలను పాఠకుల సౌకర్యార్థం తెలుగు, ఇంగ్లీషు భాషల్లో అందిస్తున్నాం.

రాబోయే సంచికలను ఈ క్రింది అంశాలపై తీసుకు రావాలనుకుంటున్నాం: అస్థిత్వం, అస్థిత్వ ఉద్యమాలపై ప్రస్తుతం జరుగుతున్న చర్చ; స్త్రీల సంబంధిత చట్టాలలో వస్తున్న మార్పులు; కుల జనగణన ప్రతిపాదనపై జరుగుతున్న సంవాదం; ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో అమలవుతున్న ఆరోగ్య శ్రీ పథకంపై ఉన్న భిన్న అభిప్రాయాలు.

ఉద్వేగపూరిత రాజకీయ చర్చలు జరుగుతున్న సందర్భాల్లో మళ్ళీ మళ్ళీ ఆ చర్చ ఉపయోగపడాలనీ, తరువాత చదివే వారికి ఆ రాతలు అర్థమయ్యేలా ఉండాలనే ఉద్దేశాలు వెనకబడిపోతాయి. ఆ సందర్భాల్లో వచ్చే వ్యాసాలు కొద్ది కాలం పాటు వార్తా పత్రికల్లో, బహిరంగ సభల్లో చర్చించబడి తరువాత దాదాపు కనుమరుగవుతాయి. సరికొత్తగా ఆలోచించవేయటంలో వాటి గొంతుకున్న ప్రాధాన్యతను కూడా త్వరగానే పాఠక ప్రజాసేవకు మర్చిపోతుంది. ఈ వ్యాసాలలో ప్రత్యేక అంశాలపై భిన్న కోణాల నుండి వచ్చిన కొన్నింటిని ఎంచుకొని బ్రాడ్‌షీట్ ద్వారా పాఠకులకు అందించాలని అనుకుంటున్నాం. చిన్న స్థాయిలో చేసే ఈ ప్రయత్నం, ఉద్వేగభరితంగా జరిగే రాజకీయ చర్చల్లోని సజీవత్వాన్ని (లైవ్‌లీనెస్), సూక్ష్మదృష్టిని (ఇన్‌సైట్) కాపాడి భవిష్యత్ పాఠకులకు అందించటంలో ఉపయోగపడుతుందని మా ఆశ.

మీడియాలో జరిగే వేడి, వాడి చర్చలతో వచ్చే ప్రధాన సమస్యేమిటంటే అవి అంతగా ఆలోచించవేసే రీతిలో జరగక పోవటం. సమస్యల ఒత్తిడికి స్పందిస్తూ వచ్చే ఈ చర్చలు చాలా వరకు అభిప్రాయాలను, కొంత ఆలోచనను, అప్పుడప్పుడు కొంత విజ్ఞతనూ కనబరుస్తుంటాయి. అలా కాకుండా, సైద్ధాంతిక జ్ఞానం ఇటువంటి వివాదాలను అర్థం చేసుకొనే ప్రక్రియలో కొంత అలస్యంగా ప్రవేశిస్తుంది. నిబద్ధతను ఆశిస్తూ నిదానంగా ముందుకు సాగుతుంది. సైద్ధాంతిక చర్చల కోణం నుండి చూసినప్పుడు మీడియాలో జరిగే చర్చలు తొందరపాటుతో కూడి, నిస్సారమైనవిగా అన్నింటాయి. అంతేకాదు, సాధారణంగా తాత్విక, సైద్ధాంతిక మరియు మీడియా చర్చల సమయం, సందర్భాలు వేరు

వేరుగా వుంటాయి. అయితే, ఈ వేదికలో మేము ఇటువంటి విభజనను పాటించ దలుచుకోలేదు. జరుగుతున్న రాజకీయ పరిణామాల గురించి మనకొచ్చే చిక్క ప్రశ్నలను అర్థం చేసుకోవటానికి, దానికి అవసరమయ్యే ఆలోచనా రీతులను అవలంబించటానికి సిద్ధాంత-స్థానిక అన్వయాల మధ్య చేసే విభజన అద్భుతమవుతుందని మా అభిప్రాయం. ఒకే వేదిక మీద భిన్న ఆలోచనా రీతులను, వాదనాపద్ధతులను తీసుకు వచ్చినప్పుడు జరుగుతున్న సంభాషణల స్వభావం అర్థం చేసుకునే అవకాశం పాఠకులకు లభిస్తుందని మా ఆశ.

ఈ బ్రాడ్‌షీట్‌లోని ప్రతి సంచిక ప్రత్యేక సంపాదక బృందం ఉంటుంది. ఆ బృంద సభ్యులు తమ దృష్టి కోణాన్ని, లక్ష్యాన్ని, ఎజెండాను బట్టి ఆ ప్రత్యేక అంశానికి సంబంధించిన వ్యాసాలను ఎంపికచేస్తారు. అవసరమనిపించినపుడు వారు కూడా వ్యాసాలు రాస్తారు. కానీ అవి చర్చని నిర్దేశించాలనే ఉద్దేశంతో రాసేవి కావు. పాఠకులకు సవినయంతో సమర్పించుకునే నజరానా మాత్రమే. వాటిని స్వీకరించటం, తోసిపుచ్చటం పాఠకుల ఇష్టాఇష్టాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

చర్చను కొనసాగించాలనుకునే పాఠకులు సంపాదకులకు ఉత్తరాల రూపంలో తమ అభిప్రాయాలను తెలియచేయాల్సిందిగా కోరుతున్నాం. పాఠకులు బలంగా అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేసినప్పుడు అదే అంశంపై కొత్త సమాచారంతో, దృష్టి కోణాన్ని పదునెక్కించుకుంటూ మరో సంచిక తీసుకువస్తాం. వివిధ సంచికలను కూర్చే సంపాదక బృంద సభ్యులకు తమ ప్రత్యేక ఎజెండాలు, దృక్పథాలు ఉంటాయి. కానీ సంస్థగా అన్వేషి ఎజెండా మాత్రం ఈ చర్చలకు ఒక వేదిక కల్పించటం మాత్రమే. మా ఆలోచనలో, ఒక వేదికంటే చర్చ, అంగీకారం, భిన్నాభిప్రాయాలు అన్నీ ఉండాల్సి. అలా రూపొందుకున్న వేదికలు మాత్రమే పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకోవడానికి మనకున్న ఆలోచనారీతులు ఎంత మేరకు పనికొస్తాయో జేరీజు వేసుకోవటానికి అవకాశమిస్తాయి. ఆయా ఆలోచనా రీతుల పరిమితులను మనకు తెలియజేస్తాయి. మరింత బాధ్యతగా, లోతుగా, జవాబుదారీ తనంతో ఆలోచించేటందుకు సహాయపడతాయి. ఈ పరిస్థితుల్లో ఆలోచనల దిశా నిర్దేశం అన్నిసార్లు స్పష్టంగా ఉండదు. చాలా వరకు అస్పష్టంగానే ఉంటుంది. మా ఈ ఎజెండా, రాజకీయ, సైద్ధాంతిక చర్చల్లో మనమున్న పరిస్థితిని అర్థం చేసుకునేందుకు సరిపోయే ఆలోచనా రీతులను వెదకటానికి ఒక సంస్థగా అన్వేషి చేసిన ప్రయత్నాల నుండి వుట్టింది.

మా మొదటి సంచిక నిజాం ‘చరిత్ర’ (క్యారెక్టర్)కు సంబంధించి, సెప్టెంబరు 17ను ‘తెలంగాణా విమోచనదినంగా’ జరుపుకోవటానికి సంబంధించిన రెండు వివాదాలపై తీసుకువస్తున్నాం. ఈ రెండు అంశాలపై తెలుగు, ఉర్దూ పత్రికల్లో ఆసక్తిదాయకమైన చర్చ జరుగుతోంది. అనేక గొంతులు తమ దృక్పథాలను బలంగా వినిపిస్తున్నాయి. అయితే తెలుగులో జరిగే చర్చ ఉర్దూ పాఠకులకు, ఉర్దూలో జరిగే చర్చ తెలుగు పాఠకులకు

తెలియజేయదు. అందువల్ల ఈ వివాదాలు అర్థం కావటానికి తెలుగు, ఉర్దూ రెండింటల్లో వచ్చిన వ్యాసాలను ఎంచుకున్నాం. ఎమ్.ఎ.మోయిద్, ‘చరిత్ర, నిశ్చల్యాలు’ అనే వ్యాసాన్ని ఈ సంచిక కోసం ప్రత్యేకంగా రాసారు. 17 సెప్టెంబరు గురించి గూర్ఖా రెజిమెంటులో పనిచేసిన ఒక ఆఫీసరు రాసిన వ్యాసానికి హసనుద్దీన్ అహ్మద్‌గారు రాసిన ముందు మాటను కూడా దీనిలో చేరుస్తున్నాం. ఈ ముందు మాటకు ‘హైదరాబాద్‌పై ఒక ముస్లిం దృక్పథం’ అనే శీర్షిక పెట్టాం.

తెలుగులో, ప్రధానంగా ఆంధ్రజ్యోతి దిన పత్రికలో నడిచిన చర్చ నుండి రఫీక్‌సీమా, కనీజ్ ఫాతిమాలు వ్యాసం, దానికి స్పందిస్తూ వచ్చిన వ్యాసాలలో కొన్నింటిని ఎంపిక చేసాము. ఉర్దూ తెలుగు పత్రికల్లో వచ్చిన వ్యాసాలనుండి మొత్తం చర్చను ప్రతిబింబించేందుకు వీలుగా కొన్నివ్యాసాలను ఎంచుకున్నాం. ఆర్.శ్రీవత్సన్ రాసిన ‘ఒకే నిజాం’; రెండు స్ఫురణలు అనే వ్యాసం ఈ వివాదాలను ఒక కొత్త సైద్ధాంతిక దృక్పథం నుండి పరిశీలించే ప్రయత్నం చేస్తుంది. ఈ వివాదంపై ఇంగ్లీషు, హిందీల్లో వచ్చిన వ్యాసాలు తక్కువ. పైగా అంత ఆసక్తికరంగా కూడా లేవు.

కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం పరకు ముస్లింలు చివరి నిజాంను పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. అతడి పరిపాలనను కూడా జ్ఞప్తికి పెట్టుకోలేదు. హిందూత్వ పార్టీలు, సంస్థలు తెలంగాణా విమోచన దినోత్సవాన్ని జరపడం మొదలు పెట్టినప్పుడు కూడా పెద్దగా అడ్డుచెప్పలేదు. అయితే ఎవరూ ఊహించని రీతిలో, ప్రస్తుత తెలంగాణా ఉద్యమ సందర్భంలో, నిజాం పై చర్చ తటాలను ముందుకొచ్చింది. నిజాంను పెద్దగా పట్టించుకోని ముస్లింలు నిజాం అంటే శ్రద్ధ, ఆసక్తి చూపిస్తున్నారు. ఇప్పటికే కొంత ఆసక్తి కలవారు ఔత్సాహిక కార్యకర్తలుగా మారిపోయారు. కార్యకర్తలుగా ఉన్న వాళ్ళేమో నిజాంకు గట్టి మద్దతుదారులై కూర్చున్నారు! ఏదేమైనా సాధారణ ప్రజాసేవలో, ముఖ్యంగా ముస్లింలలో నిజాంకు మద్దతు బాగా పెరిగింది. ఈ సంచికలో వ్యాసాలు చూసినప్పుడు, తెలంగాణాలోని దళిత, బహుజన మేధావుల్లో కూడా కొంత మేరకు చివరి నిజాంకు మద్దతుందని అర్థమవుతుంది. ఇటువంటి అకస్మిక మార్పు ఎందువల్ల జరిగింది?

తెలంగాణా ఉద్యమం చాలా మంది ముస్లింలు, ముస్లిమేతరులలో భవిష్యత్‌పట్ల ఆశలను, ఊహలను రేకెత్తించింది. అదే సమయంలో కొంత మంది ముస్లింలలో నిజాం పాలనకు సంబంధించి చెరిగిపోతున్న జ్ఞాపకాలను మళ్ళీ జ్ఞప్తికి తెచ్చింది. ఇతిమీధంగా లేని ఈ స్పందనలను మనమెట్లా అర్థం చేసుకోవాలనే ప్రశ్న ఒకవైపుంటే, రెండోవైపు, అర్థాలు మార్చుకుంటున్న ‘గతం’, ‘భవిష్యత్తు’ ఇంకో రకం ప్రశ్నలు లేవనెత్తుతున్నాయి. తెలంగాణా ఉద్యమంలో బి.జె.పి వారి ఉత్సాహం, ఊపు ముస్లింలు తప్పనిసరిగా పరిశీలించి పరిగణనలోనికి తీసుకోవాలని ఉర్దూ దినపత్రికల్లోని ఒక సెక్షను ఒక పక్క బలంగా చెబుతోంది. అది ముస్లింలను ఉద్యమంలో అణిగి వున్న హిందూత్వ శక్తుల గురించి తీవ్ర భయాందోళనలకు గురి చేస్తోంది. ఉర్దూ పత్రికల్లోని మరో సెక్షను ఈ భయాలను సీరియస్‌గా తీసుకోవటం లేదు. వారు హైదరాబాదు ప్రాంత ఉమ్మడి సంస్కృతిని, వామపక్ష రాజకీయ సంప్రదాయాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ముస్లింలకు ప్రత్యేక తెలంగాణా రాష్ట్రంలో మంచి భవిష్యత్తు ఉంటుందని ఆశిస్తున్నారు. ఈ రెండు ధోరణులు ఉన్నప్పటికీ, అందరికీ ‘నిజాం’ ఒక

కొలమానంగా రూపొందాడు. కొత్త తరం తెలంగాణా నాయకత్వాన్ని, వారికి ముస్లింల విషయాల, సమస్యల పట్ల ఉన్న నిజాయితీని, నిబద్ధతని బేరీజు వేయటానికి ముస్లింలప్పుడు నిజాం గురించి ఆయా నాయకుల బహిరంగ వ్యాఖ్యలను కొలబద్ధగా తీసుకుంటున్నారు. ఈ సందర్భంలోనే వారికి సెప్టెంబరు 17 వివాదం ఒక అవకాశం ఇచ్చింది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే 'నిజాం'ను అంచనా వేసే అంశం, 'ముస్లింల పరిస్థితి' పట్ల నిబద్ధత అంశం రెండూ విడదీయలేనంతగా ముడిపడిపోయినాయి. నిజాంపై దాడి చేసే నెపంతో సాధారణ ముస్లింల దూషణ జరుగుతోందనే విషయం ముస్లింలు గమనిస్తున్నారు. ప్రమాదకరమైన ఈ ధోరణిని ఇప్పుడు అడ్డుకోకపోతే తెలంగాణా ఏర్పడిన తరువాత ఘోరమైన పరిణామాలేర్పడవచ్చని వారి భావన. దీర్ఘకాలిక దృష్టితో చూస్తే నిజాం పాలన, వ్యక్తిత్వ అంశం తమ సంస్కృతి, ఆస్తిత్వం, ఉనికికి సంబంధించిన అంశమని వారు గ్రహించారు. నిజాం పై చర్చ మళ్ళీ పైకి రావటానికి గల కారణాల్లో ఇవి కొన్ని.

తెలంగాణా ఉద్యమ నిర్మాణ క్రమంలో ఉపయోగిస్తున్న పక్రభాష్యాలు, రాజకీయ వక్ర్యాణింపులు చరిత్ర, రాజకీయ రంగాలలో 'జరిగిన విషయాలు' (ఫ్యాక్టు) సత్యానికి(ట్రూత్) సంబంధించిన ప్రశ్నలను లేవనెత్తుతున్నాయి. తెలంగాణా అభివృద్ధి, ఆధునికత కోసం వచ్చిన ప్రజా ఉద్యమం, వలసవాదం భారత ప్రజలకు చేసినట్లు, ముస్లింలకు తమ గతంతో ఉన్న సంబంధాన్ని వక్రీకరించి, తెంపబోతోందా? మైనారిటీల, పక్కకు నెట్టబడిన సమూహాల ఆశలు, ప్రాంపచిక దృక్పథం, చరిత్ర, పెద్ద ఎత్తున పెల్లబికే ప్రజా ఉద్యమాలలో ఎలా చూడబడతాయి? ప్రస్తుత తెలంగాణా ఉద్యమ సందర్భంలో ముస్లింల ప్రశ్నల చుట్టూ అల్లుకునివున్న విషయాలివి. వీటి పట్ల తెలంగాణా ఉద్యమానికున్న స్పష్టత, భావ ప్రకటనలపై ముస్లింల భావి రాజకీయ ప్రవర్తన ఆధారపడుతుంది.

హైదరాబాదు ముస్లింలు లేదా భారతీయ ముస్లింల గురించిన వ్యాసాలను తెలుగులోకి అనువదించటం ఎందుకింత కష్టమవుతుంది? సమస్య కేవలం ఉర్దూ, తెలుగు, ఇంగ్లీషు భాషలకి సంబంధించిందా లేదా భాషా(కున్న) ప్రపంచాలకి సంబంధించిందా? ప్రత్యేక భాష(కున్న) ప్రపంచాన్ని వాటి వాటి ప్రత్యేక ప్రచురణ, ముద్రణ (ప్రింట్) చరిత్రలు (ఎక్కడ, ఏ విధంగా, ఎందుకు, ఏ విషయాల ప్రచురణ, ముద్రణ సాగుతాయి), బహిరంగ చర్చా సమూహాలు (పబ్లిక్స్) ఆయా రాజకీయాల కలిసి ఒక రూపునిస్తాయి. ఒక భాషా ప్రపంచంలో ప్రాముఖ్యతను విషయాలకు మరో దానిలో ప్రాధాన్యత, స్థానం ఉండవు. ఒక దానిలో ప్రజలందరూ సామాన్య పరిజ్ఞానంగా (కామన్ సెన్స్) పరిగణించే విషయాలు మరో భాష వారు గ్రహించను కూడా లేరు. ఒకటే ఘటన వివిధ భాషా ప్రపంచాల్లో వివిధ రకాల జ్ఞాపకాలుగా నిక్షిప్తమయి వుంటుంది.

ఉదాహరణకు, భారత యూనియన్ లో హైదరాబాదు రాజ్య విలీనాన్ని తీసుకుంటే, ఇంగ్లీషులో ఉన్న భారత రాజకీయ చరిత్రలు ఈ ఘటనను భారతరాజ్య ఆవిర్భావం, స్థాపనలో భాగంగా వర్ణిస్తాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర చరిత్రకారులు ఇదే ఘటనను 'విమోచనగా' అభివర్ణించారు. హైదరాబాద్ రాజ్యంలో ముస్లింలకి ఈ ఘటన కనీసం బయటకూడా

చెప్పుకోలేని, అతి పెద్ద ఉపద్రవమైన పోలీసు చర్యలా గుర్తొస్తుంది.

ఇటువంటి తేడాలను గమనించిన అనువాదకులకు అనువాదం కేవలం విషయాలను ఒక భాష నుండి మరొక భాషకు మార్చటం కాదని అర్థమవుతుంది. అనువాద ప్రక్రియ రెండు లేదా మూడు భాషల మధ్య లీనమై చేయాల్సిన పని. దీనిలో ఉత్తేజపరిచే అవకాశాలుంటాయి. ఒక భాషలో వున్న భావనను, సంఘటనను, జ్ఞాపకాన్ని ఇంకో భాషతో చెప్పించటానికి రెండింటి ప్రపంచాలతో నడవాలి, తలపడాలి, కుస్తీ పడాలి. ఒక్కొక్కసారి వున్న పరిమితులను దాటలేమనిపిస్తుంది. ఒక పదం లేదా వాక్యాన్ని గుర్తించే పాఠకులు, రచనలు, విషయాలు అనువాదం చేసిన భాషలో చాలా వరకు వుండవు. ఉదాహరణకు ఉర్దూ మాట్లాడేవారికి సుపరిచితంగా వుండే 'హైదరాబాదు ముస్లిం' అన్న పదం ఇంగ్లీషు, తెలుగు పాఠకులకు కొత్తగా అనిపిస్తుంది. ఉర్దూ భాషలో ఈ పదానికున్న స్పష్టమైన భావన, ఇంగ్లీషు, తెలుగుల్లో లేవు. ఇంగ్లీషులో 'బెండిటీ', తెలుగులో 'అస్తిత్వం' పదాలు భావ సారూప్యత కలవేగానీ కాని వాటి స్థాన/స్థల ప్రపంచాలలో భావాలు, గుర్తింపులు, అర్థాలు వేరుగా వున్నాయి. రచయితలు ఈ రెండింటిలో ఏ పదాన్నైనా వాడినప్పుడు, అనువాదకులు బాధ్యతగా రెండు భాషల్లోని భావాలు, స్ఫురణలను గమనించి ఒక భాష నుండి మరో భాషలోకి (అనువదించాలి) మార్చాలి.

రచయిత కొత్త సైద్ధాంతిక పదాన్ని పరిచయం చేసేటప్పుడు అనువాదకులకు మరో రకమైన సమస్య ఎదురవుతుంది. దానికి సారూప్యత వున్నపదంతో అనువాదం చేస్తే సరిపోతుందా? ఆ పదానికి అప్పటికే అర్థాలు, ఉపయోగాలు, గుర్తింపులు వున్నప్పుడు అప్పుడేం చెయ్యాలి? ఉదాహరణకు, 'కనోటేషన్' అన్న సైద్ధాంతిక పదానికి తెలుగులో దగ్గరగా వచ్చే పదాలు - గుర్తింపు, తట్టటం, మనసులో మెదలటం, జ్ఞప్తికి రావటం, స్ఫురించటం, లోతుగా ఉండే అర్థం. మరి ఇన్ని పదాలు వాడితే ఒక స్థిరమైన వాడుక పదం ఎట్లా తీసుకురావాలి అన్న ప్రశ్న వచ్చింది. పద వాడుక స్థిరీకరణను ఒక ప్రక్రియగా తీసుకోవాలనే ఆలోచనతో కనోటేషన్ కు అనువాదంగా 'స్ఫురణ' అనే పదంతోపాటు దగ్గరి అర్థాలాచ్చే పదాలను కూడా వాడడం జరిగింది.

సైద్ధాంతిక చర్చల్లో ఉపయోగించే పదాలను సాధారణ చర్చల్లో కూడా వాడే సందర్భాల్లో మరో రకమైన సమస్య ఎదురవుతుంది. ఉదాహరణకు 'సైలెన్స్' అండ్ 'హిస్టరీ' అనే పదాల కలయికను 'చరిత్ర, నిశ్శబ్దాలు', 'చారిత్రక నిశ్శబ్దాలు' లేదా 'చరిత్రలో నిశ్శబ్దాలు' అని అనువాదం చేయవచ్చు. ఏ పద కలయిక వాడాలి అనే నిర్ణయం రచయిత తన రచనలో చరిత్రను ఏ అర్థంలో వాడుతున్నారనే దాని బట్టి ఉంటుంది. ఆ చరిత్ర, ప్రజా చరిత్రా (పాపులర్ హిస్టరీ), అకడమిక్ చరిత్ర విభాగమా (హిస్టరీ డిసిప్లిన) లేదా గతకాల స్మృతులు (మెమోరీస్ ఆఫ్ ఫాస్ట్) అనే విషయాన్ని అనువాదకులు గుర్తించాలి. ఇన్ని అంశాలను పరిగణనలోనికి తీసుకున్నప్పటికీ, అనువాదకులు రచయిత ఉద్దేశాన్ని పూర్తిగా అందించలేకపోవచ్చు. అనువాద ప్రక్రియలో కొత్త పదాలు, ఆలోచనారీతులు, వాదనలు తెచ్చే అవకాశాలు మెండుగా ఉంటాయి. అట్లాగే, సరిగా చెయ్యలేకపోవటం,

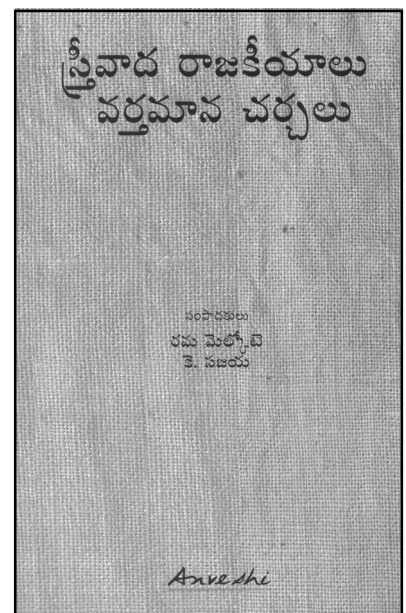
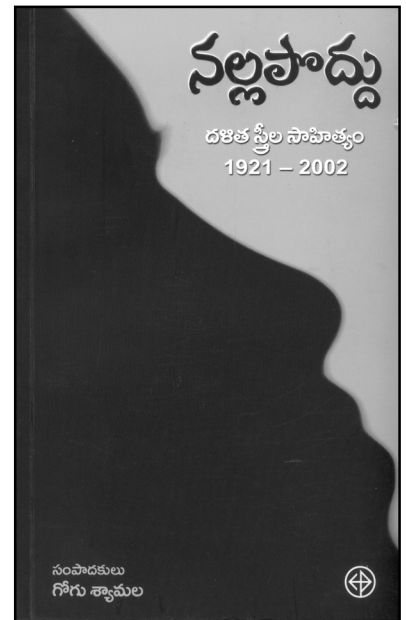
అవకాశాలను వాడుకోలేక పోవటం, విఫలం కావటం కూడా జరగవచ్చు. ఒంటరిగా అయినా, బృందంగా అయినా ఈ ప్రక్రియ లోని సంక్లిష్టతను గుర్తించినప్పుడు విషయ సంబంధిత రాజకీయాలను, పదాల అల్లికల్లోని సూక్ష్మ బేధాలను గమనించటం తప్పనిసరవుతుంది. ఈ సంచిత కోసం తెలుగు, ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ వ్యాసాలను అనువాదం చేస్తున్న క్రమంలో సంపాదక బృందం నేర్చుకున్న విషయాలలో ఇవి కొన్ని. దీనిలో సభ్యులు ఎమ్.ఎ.మోయిద్, ఎ.సునీత, ఆర్.శ్రీవత్సన్.

కనీజ్ ఫాతిమా, ఏశాల శ్రీనివాస్ లు అనువాద ప్రక్రియలో ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు. సంచితలో వుండాలిని వ్యాసాలు, అనువాదాలు, సంపాదకీయానికి సంబంధించిన చర్చల్లో తమ విలువైన సమయాన్ని వెచ్చించినందుకు గోగు శ్యామల, ఎన్.మనోహర్, ఉమ భృగుబండ, సూశీ ధారులకు మా కృతజ్ఞతలు తెలియచేస్తున్నాం. ఈ సంచిత డిటిపి మరియు పేజీ లేఅవుట్ లో టి.శ్రీలక్ష్మి వెలకట్టలేని సహకారాన్ని అందించారు.

- ఎ.సునీత

సంపాదక బృందం తరపున

అనువాదం : ఎ.సునీత, ఏశాల శ్రీనివాస్

చరిత్ర, నిశ్శబ్దాలు

■ ఎమ్.ఎ.మోయిద్

2001 సెప్టెంబరు 11న అమెరికన్లను నిర్భయంతో చంపింది - మరణాలు, వినాశం మాత్రమే కాదు, తమ పట్ల ప్రపంచానికి ద్వేషం వుందనే గ్రహింపు. అయితే ఆ ద్వేషానికి కారణం వారికి అంతుపట్టలేదు. దేవుడంటే భక్తి; స్వేచ్ఛ, ప్రగతి అంటే నమ్మకం; విజ్ఞానశాస్త్ర, సాంకేతిక రంగ, వ్యాపార పురోగతి ఫలాల్ని ఇతరులకి పంచే గుణం; మూడో ప్రపంచ దేశాలకి అందించే ఆర్థిక సహాయం - ఇలా అనేక రకాలుగా మానవాళికి ఉపయోగపడే తమ పట్ల ఎందుకంత ద్వేషం ఉన్నదో అమెరికన్లకి అర్థం కాలేదు. 60 ఏళ్ళ క్రితం 1948లో హైదరాబాదు సంస్థాన విలీన సమయంలో జరిగిన పోలీసు చర్య తరువాత హైదరాబాదు రాజ్యంలో ముస్లింలు కూడా తమపై జరిగిన దాడిని చూసి ఈ విధంగానే నిర్భయంతోపోయారు. ఆస్తి, ప్రాణ నష్టాలతోపాటు, తమ పట్ల తీవ్రమైన ద్వేషముందనే గ్రహింపు వారిని షాక్ కి గురి చేసింది. అమెరికన్లు కోపోద్దీక్షతో రెండు దేశాలపై దాడి చేసి వాటిని సర్వనాశం చేస్తే, హైదరాబాదు ముస్లింలు మూగబోయి తమలో తామే కుమిలి పోయారు. ఆత్మ న్యూనతా భావానికి లోనయ్యి, తమ పట్ల తామే అనుమానం పెంచుకుని జరిగిన ఉపద్రవానికి తామే కారణమని భావించసాగారు.

ఇది జరిగిన తరువాత ముస్లింలు కొంత కాలంపాటు, పోలీసు చర్య సమయంలో వ్యక్తమయిన ద్వేషం, అంతకు సంవత్సరం క్రితం దేశవిభజన సమయంలో ఆకస్మాత్తుగా చెలరేగిన ఉన్మాదం, కోపం వంటిదని అనుకున్నారు. కానీ క్రమేణా, తమపై జరిగిన దాడులన్నీ పథకం ప్రకారం జరిగాయని వారికర్థమయినపుడు ముస్లింలకు రెండవ షాక్ తగిలింది. ఇది జరిగిన చాలా కాలానికి, 1948 దాటి మూడు దశాబ్దాలు గడిచిన తరువాత కూడా, తమపై కోపం, ద్వేషం అలాగే మిగిలిపోయాయని అర్థమయినపుడు వారికి మూడో షాక్ తగిలింది. అవి మత కల్లోలాల పేరుతో జరిగిన దాడులు, బ్యాంకు రుణాల తిరస్కరణ, అనేక రకాల వివక్షతల రూపంలో ముస్లింలకు అనుభవంలోకి వచ్చాయి. సమాన పౌరులవుదామని ఆశపడ్డారు గానీ, అందుకావ్వలైన వనరులు, అవకాశాలు తమకి లభించలేదని వారికి అర్థమయింది.

ఒక దాని తరువాత ఒకటిగా తగిలిన ఈ షాక్ లు ముస్లింల క్షోభని తీవ్రతరం చేసాయి. ఇతర రకాల నిశ్శబ్దాలు కూడా వారి దృష్టిలోకి రాసాగాయి. నిజం పాలనలో అందరికన్నా ఎక్కువగా లాభపడిన హిందువులు, అప్పటి వరకూ ముస్లింలకు అన్ని విధాలుగా సన్నిహితంగా మెలిగి, పోలీసు చర్య తరువాత నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయారు. పోలీసు చర్యకు ముందు హైదరాబాదు రాజ్యం స్వతంత్రంగా ఉంటే తామే ముస్లింలకన్నా లాభపడటానికి అవకాశం ఉందని గ్రహించి “స్వతంత్ర హైదరాబాదు”ను కోరుకున్నది ఈ హిందువులే. అతి కొద్ది మందిని మినహాయిస్తే ఈ హిందువులు ముస్లింలను సమర్థించటం కానీ, వారికి పరిస్థితిని వివరించటం కానీ చేయలేదు. ఇటువంటి హిందువుల

మోసపూరిత మోసం, సంకుచితత్వం ముస్లింలను షాక్ కు గురి చేసింది. ఈ పరిస్థితిలో వారిని రోజువారీ జీవితంలో దళితులు దగ్గరికి తీసుకుని ఓదార్చారు. అప్పటి హైదరాబాదు సంస్థానంలోని ముస్లింలకు తమ హిందూ స్నేహితుల్లో చాలా మంది ఆర్యసమాజ్, జనసంఘ, కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టు సంస్థలకు రహస్య సమర్థకులని తెలిసింది. ముస్లింలను ఈ షాక్ సమూలంగా కుదిపేసింది. హిందూ-ముస్లింల మధ్య సామాజిక సంబంధాలు తెగిపోయి, ముస్లింలు తమదైన ప్రపంచంలోనికి కుచించుకుపోయారు.

పోలీసు చర్య గురించి నిజం తెలిసిన కొంత మంది హిందువులు అల్ప సంఖ్యాకులుగా మిగిలిపోయారు. పరిస్థితుల ప్రాబల్యం వల్ల ఒక పక్కకు నెట్టబడి, అపదలో ఉన్న దగ్గరి ముస్లిం స్నేహితులకు ఏమీ చేయలేక పోయినందుకు తమని తాము నిందించుకున్నారు. ఈ హిందూ, దళిత స్నేహితులే తరువాతి కాలంలో ముస్లిముల దుఃఖాన్ని పంచుకోవటానికి ముందుకొచ్చారు.

విలీన సమయం తరువాత హైదరాబాదు ముస్లింల నిశ్శబ్దాన్ని పరిశీలించినపుడు, ఒక రకంగా తమ కోపాన్ని, భయాన్ని దాచుకోవటానికి మోసం వహించారేమో అనిపిస్తుంది. ఇంకో కోణం నుంచి చూస్తే అప్పుడున్న రాజకీయ అభిప్రాయాలతో తమకున్న అంగీకారం లేదా అసంగీకారాల గురించి సిగ్గుపడి మోసం వహించారనిపిస్తుంది. పలు కారణాలతో కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టు, మజ్లిస్ పార్టీలతో దూరంగా వున్నందుకో, వారిని ప్రశ్నించకుండా ఉన్నందుకో, ఇంకా చెప్పాలంటే ఆ పార్టీలతో కలిసి పనిచేసినందుకు కూడా అవమానపడినట్లు కన్పిస్తుంది. తమ పాత రాజకీయ సంబంధాలు, వ్యక్తం చేసిన రాజకీయ అభిప్రాయాలు అన్నీ ముస్లింలకు తప్పుగా అనిపించసాగాయి. తరువాత ఆ సంబంధాలను, అభిప్రాయాలను సమర్థించుకోవటానికి అబద్ధాలు, అతిశయోక్తులూ వారికి అవసరమయ్యాయి. రాజకీయ, ఆర్థిక, నైతిక వనరుల భరోసా కోల్పోవటంతో ఆవరించిన రాజకీయ నిర్వీర్యత వల్ల కల్గిన నిశ్శబ్దం మరొకటి. పార్టీలు, సంస్థలతో సంబంధం లేకుండా ముస్లింలందరినీ ఈ నిశ్శబ్దం ఆవరించింది. బాధలో వున్న తమతోటి ముస్లింలకు ఏమీ చేయలేకపోయామే అన్న నైతిక వేదన అపరిమిత విచారం మిగిల్చింది.

అందరికన్నా ఎక్కువగా బాధలపడిన సాధారణ ముస్లిం ప్రజలు కూడా నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయారు. తమ దుఃఖాన్ని బాధలను ఎవరితోనూ పంచుకోవాలని వారికి అనిపించలేదు. పోలీసు చర్య సందర్భంగా జరిగిన బీభత్సాన్ని గుర్తు తెచ్చుకోవటం వారికి అసాధ్యమనిపించింది. తమలాగే బాధపడుతున్న కుటుంబ సభ్యులతో, ఇరుగుపొరుగులతో పంచుకుంటే వారిని మరింత బాధపెట్టిన వాళ్ళమవుతామని అనుకున్నారు. లోపల్లోపల

అందరూ బాధపడుతున్నప్పటికీ, పైకి అంతా మామూలుగానే వున్నట్లు నటించటంతో, అంతటా నిశ్శబ్దం ఆవరించింది. సమస్యలన్నిటికీ మీరే కారణమని హిందువులు తిడతారనే భయం వల్ల ముస్లింలకు హిందువులతో తమ బాధలను పంచుకోవాలని అనిపించలేదు. వెంటాడుతున్న జ్ఞాపకాల నుండి తప్పించుకోవటమే అత్యవసరం అనిపించి, రోజువారీ తిండితిప్పలపైనే దృష్టి సారించారు. ఆ నిశ్శబ్దంలోనే ఒకర్నొకరు ప్రోత్సహించుకుని తమ దిగ్భ్రాంతి, వేదనల నుండి నెమ్మదిగా తేరుకున్నారు. కొంత కాలం తరువాత ఈ నిశ్శబ్దమే సహజంగా, జరిగిపోయిన దానిగురించి మాట్లాడటం అర్థరహితంగా అనిపించసాగింది.

కొత్త అధికార యంత్రాంగంలో స్థానం కాపాడుకున్న ముస్లింకులైన వర్గ నాయకులు కూడా నోరెత్తలేకపోయారు. అభాగ్యులైన ముస్లిం సోదరుల గురించి మాట్లాడి తమ అస్థిర స్థానాన్ని దెబ్బతీసుకోవటం వారికి అసాధ్యంగా పరిణమించింది. తమ హిందూ సహోద్యోగుల చేతలని, ముస్లిము వ్యతిరేక నిర్ణయాలని వారు స్వయానా చూసారు. అయితే లోలోపల జరిగిన ఉపద్రవానికి సాధారణ ముస్లిం సమాహాన్నే తప్పుపట్టారు. ఏమని? “ఏ షరతులు లేకుండా భారత యూనియన్ లో చేరమని ఈ మొండి ముస్లింలకి చెప్పాం. వారు మా మాట వినలేదు. ఇప్పుడు వారు పడే బాధలు చూస్తుంటే మేం చేసిందే సరైనది, వారు చేసింది తప్పని తెలుస్తోంది. వారి బాధలు వారే పడాలి” అని. పై కారణాల వల్ల మోసంగా ఉండిపోయిన ముస్లింలకు, ఢిల్లీ, హైదరాబాదు, లండన్ లలోని పెద్దలు కూడా పోలీసు చర్య సమయంలో మోసంగా ఉండిపోవటం ఆశ్చర్యం కల్గించింది. అనేక సందేహాలు కలిగాయి, “మేమంత చెడ్డవారిమా? మమ్మల్ని ఎప్పురూ ఎందుకు పట్టించుకోవట్లేదు? నిజాం, మజ్లిస్, రజాకార్లు అందరూ అంత పాపిష్టి వాళ్ళా? వారి పేరుతో ముస్లిం ప్రజలందరికీ ఇంత పెద్ద శిక్ష ఎందుకు విధించారు?” ఇది జరిగిన యాభై ఏళ్ళకి వారికి వేరే సందేహాలు కలుగుతున్నాయి. “హిందువులెందుకు ఆ కాల జ్ఞాపకాల నుండి బయట పడలేక పోతున్నారు? ఓ రెండు సంవత్సరాల ‘రజాకార్ల’ జ్ఞాపకాల గురించి పదే పదే ఎందుకు మాట్లాడతారు? పోలీసు చర్యలో అంతకు వంద రెట్లు ప్రాణాలు, ఆస్తులు, ఉద్యోగాలు కోల్పోయి వీధిన పడిన ముస్లింలు దాన్నే మర్చిపోయి బతుకుతుంటే, హిందువులు రజాకార్ల నెండుకు మంచి పోలేక పోతున్నారు? దాన్ని వారు నిరవధిక విజయోత్సాహా నినాదంగా ఎందుకు మారుస్తున్నారు? ఇది రజాకార్ల పేరుతో ముస్లింలను అవమాన పరచటానికి కావాలని చేస్తున్న ప్రయత్నమా? రజాకార్లను తమ నినాదాలలో ఇంకో యాభై ఏళ్ళు బ్రతికించి, ముస్లింలను ఆ జ్ఞాపకాలకు బలి చేస్తారా?”

1948 తరువాత హైదరాబాదు చరిత్ర నిండా ఈ నిశ్శబ్దాల, జ్ఞాపకాల రాజకీయాలే. ఈ నిశ్శబ్దాలు ముస్లింలకు కొంత మేలు, కొంత హాని చేసాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం దేశంలో ముస్లింలు మళ్ళీ నిలదొక్కుకుని, నిలబడింది హైదరాబాదులో మాత్రమేనని కూడా చాలా మంది బలంగా అభిప్రాయపడతారు. ఇలాంటి కఠోర నిశ్శబ్దం నుంచి ఈ మధ్య గొంతు విప్పే వరకు వారు చేసిన ప్రయాణమే గత యాభై ఏళ్ళ హైదరాబాదు ముస్లిమ్ చరిత్ర.

ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో ముస్లింలు ఉర్దూలో రాసిన చరిత్రను గమనిస్తే, ఆ చారిత్రక రచనలు మూడు రకాలుగా కనిస్తాయి.

ఎ) నిజాం సమర్థకులు :

వీరు నిజాంను అందరికన్నా గొప్ప పాలకుడని సమర్థిస్తూ, చారిత్రక పత్రాలనుపయోగించి ఆయన ఆధునికీకరణకు శ్రీకారం చుట్టి ఎన్నో ప్రజాపయోగ విధానాలను ప్రవేశపెట్టిన వానిగా, సంస్కరణవాదిగా నిరూపించే ప్రయత్నం చేసారు.

బి) పాత జ్ఞాపకాలలో కొట్టుకుపోయే వారు (నాస్టాజియా) : వీరు జరిగిపోయిన కాలమే ప్రస్తుత కాలం కన్నా బాగుండేదని, ఆ కాలాన్ని పోగొట్టుకున్నందుకు తాము పడే బాధను తమ రచనల్లో వ్యక్తం చేస్తారు.

సి) వ్యక్తిగత రచనలు :

ఇవన్నీ స్వీయ చరిత్ర పద్ధతిలో రాసుకున్న జ్ఞాపకాలు, అనుభవాలు, గమనించిన విషయాలు. చాలా వరకు ఇవి సంతోషకర జ్ఞాపకాలు. వ్యధాపూరితమైన చారిత్రక అంశాల గురించి ఇవి మాట్లాడవు.

మనకు 40వ దశకంలో రాజకీయాలపై ముస్లింల దృక్పథాలు, స్థానిక చరిత్రలు, ప్రజల జీవితాలపై పోలీసు చర్య ప్రభావం, ముస్లింలు సర్దుబాటు చేసుకున్న విధానం, ఆర్థిక సామాజిక సమస్యలు, మొదలైన వాటి గురించి మనకు దాదాపు ఎటువంటి పరిశోధనా గ్రంథాలు లభించవు. చాలా మంది ముస్లిమ్ చరిత్రకారులు ఈ విషయాలపై పరిశోధన చెయ్యటం తప్పని లేదా తమకు సాధ్యపడదనీ అనుకున్నారు.

ఇప్పుడున్న హైదరాబాదు చరిత్రను చాలా వరకు కాంగ్రెసు, కమ్యూనిస్టు, హిందూత్వవాదులు మాత్రమే రాసారు. తెలుగు, ఇంగ్లీషుల్లో వచ్చిన ఈ రచనలు అసంపూర్తిగా, ఏక పక్షంగా, ముస్లింల దృక్పథాలను ఏ మాత్రం పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా, ఒక్కొక్కసారి 'విద్వేషపూరిత వ్యాఖ్యానం'లానూ (హేట్ స్పీచ్), 'ప్రచారం' గానూ అనిపిస్తాయి.

ఈ రచనల్లో చివరి నిజాం పరిపాలనా కాలాన్ని 'మంచి-చెడూ' అనే అతి సాధారణ స్థాయిలో చూసే ధోరణి కనిపిస్తుంది. వీటిలో ముస్లింలందరూ హింసాపరులు, తెలివి తక్కువవారు, నవాబీ జీవితాన్ని కోరుకునేవారు, ప్రతి నాయకులుగానూ కనిపిస్తారు. ఇప్పుడిప్పుడే ఆవిర్భవిస్తున్న హైదరాబాదు ముస్లిమ్ అస్థిత్వ స్వరం ఇటువంటి పాక్షిక చరిత్ర రచనలను ప్రశ్నించి, ముస్లింల అనుభవాన్ని జోడించిన కొత్త దృక్పథాలతో ఈ చరిత్ర కాలాన్ని పునఃపరిశీలించాలని నొక్కిచెప్పతోంది.

కృతజ్ఞతలు : 2007 ఆగస్టులో ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో అన్వేషి నిర్వహించిన 'ఇస్లామ్ ఇన్ సౌత్ ఇండియా' సెమినార్లో హైదరాబాదు పోలీసు యాక్షన్ పై నేను సమర్పించిన పేపరు తరువాత జరిగిన చర్చ నాకు ఉపయోగపడింది. 2007-2010 మధ్య హైదరాబాదులో ముస్లింల పరిస్థితి పై నేను చేసిన పరిశోధనను ఈ పేపరు కోసం వాడుకున్నాను. తెలంగాణా ఉద్యమ నేపథ్యంలో ముస్లింలలో జరుగుతున్న చర్చ కూడా ఈ వ్యాసం రాయటానికి ఉపయోగపడింది. వినోద్ ఖైరత్ మరియు హుమాకిద్దాయి రాసిన 'వయాలెస్ ఆఫ్ సైలెన్స్' : పోలీస్ యాక్షన్ ఇన్ హైదరాబాద్ అండ్ ఇట్స్ ఆఫ్టర్మాత్ ముస్లింల మౌనాన్ని సామాజిక శాస్త్ర దృక్పథం నుంచి పరిశీలిస్తుంది.

తెలుగు అనువాదం : ఎ.సునీత

హైదరాబాద్ పై ఒక ముస్లిం దృక్పథం

■ హాసనుద్దీన్ అహ్మద్

ఈ కింది వ్యాసం హాసనుద్దీన్ అహ్మద్ అనే రిటైర్డ్ ఐఎఎస్ ఆఫీసరు ఒక పుస్తకానికి రాసిన ముందు మాట. ఆయన 1948కు ముందు నిజాం ప్రభుత్వంలోనూ, ఆ తరువాత కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలలో వివిధ స్థాయిల్లో పని చేసారు. 1948కి ముందు, తరువాత జరిగిన అనేక సంఘటనలకు ఆయన ప్రత్యక్ష సాక్షి. కెప్టెన్ లింగాల పాండురంగారెడ్డి రాసిన "సెప్టెంబరు 17: ప్రాముఖ్యత లేని దినం" అనే పేపరుకు ఈ వ్యాసం ముందు మాట. తెలంగాణాకు చెందిన ఈ కెప్టెన్ 1948లో హైదరాబాదు రాజ్యంపై భారత ప్రభుత్వం సాగించిన 'ఆపరేషన్ పోలోలో' పాల్గొన్న 11వ గూర్ఖా రైఫిల్స్ రెజిమెంటులో పనిచేసారు. 2008వ సంవత్సరంలో డిసెంబరు 28, 30ల మధ్య కేరళలోని కన్నూరులో జరిగిన '69వ ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్'లో ఈ పేపరును ఆయన సమర్పించారు. హైదరాబాదులోని మదీన ఎడ్యుకేషన్ సెంటరు ఈ పేపరును, హాసనుద్దీన్ అహ్మద్ ఉర్దూలో రాసిన ముందు మాటతో సహా చిన్న పుస్తక రూపంలో ప్రచురించింది. ఉర్దూ రాని వారి కోసం ఈ ముందు మాటను ఇంగ్లీషు, తెలుగుల్లోకి అనువదిస్తున్నాం. ఈ ముందు మాటకున్న ప్రత్యేకత ఏమిటంటే 1948 సెప్టెంబరు విలీన సమయంలో గల పరిస్థితుల గురించి ఒక ముస్లిమ్ దృక్పథాన్ని అందించటం దీన్ని గుర్తించకుండా, ఉద్దేశపూర్వకంగా తొక్కి పెట్టటం వల్ల హైదరాబాదు ముస్లింల పట్ల అనేక అపోహలు పెద్ద ఎత్తున ప్రబలి పోయాయి. సెప్టెంబరు 17 గురించి ఈ ముస్లిం దృక్పథం ఉందని ఒప్పుకోవటం కూడా చాలా మందికి కష్టం. దానికి మేధోపరమైన నిజాయితీ, ధైర్యం చాలా అవసరం. ఈ ధోరణిలోనే కెప్టెన్ లింగాల పాండు రంగారెడ్డి రాసిన పేపరు ఆర్మీలో పనిచేసిన వారి దృక్పథం నుండి అప్పుడు జరిగిన సంఘటనలను పరిశీలించింది. ఆయన మామూలు పరిశోధకులకు అందుబాటులో వుండని ఆర్మీ పత్రాలను, రికార్డులను ఈ పేపరు కోసం వాడారు. అందువల్ల ఈ పేపరు ముఖ్యమైనది.

హాసనుద్దీన్ అహ్మద్ గారి ముందుమాట

ఈ పేపరును ఒక ఆర్మీ ఆఫీసరు రాసారు. దీనిలో ప్రతి పదం, రాజకీయాలు, భావోద్వేగాలు, కమ్యూనికేషన్లు అధిగమించి నిజాన్ని, నిజాయితీగా మనముందు ఉంచుతుంది. ఆయన 11వ గూర్ఖా రైఫిల్స్ రెజిమెంటులో పనిచేసారు. కానీ ఇప్పుడు గన్ బదులు పెన్ను తీసుకున్నారు. పెన్ కున్న గొప్పతనం ఆయనకు తెలుసు. ఈ దేశ వర్తమాన చరిత్రను ఎంచుకుని దాని గురించి పేపరు రాసారు.

వర్తమాన చరిత్రను వర్ణించటం చాలా కష్టం. రచయిత

1948లో జరిగిన సంఘటనలకు సజీవ సాక్షులుగా వుండి ఇప్పటికీ జీవించివున్న తరానికి చెందిన వారు. ఈ పేపరులో ఆయన హైదరాబాదు రాజ్యంపై జరిగిన మిలటరీ ఆపరేషన్ గురించి ఉద్దేశపూర్వకంగా పరచిన చిక్కని అబద్ధాల ముసుగును ఛేదించారు. పోలీసు చర్యను రాజకీయ రంగుటద్దలతోనూ, కమ్యూనల్ రంగుల్లోనూ చూస్తున్నారనే రచయిత దృక్పథంతో నేను ఏకీభవిస్తున్నాను. ఆ రాజకీయా లెటువంటివంటే, అవి తొక్కి పెట్టడాన్ని న్యాయంగానూ, అణచివేతను సర్దుకుపోవాల్సిన వ్యవహారంగానూ చూపించేవి. ఈ విషయంలో అత్యంత సంకుచిత ధోరణి, వైషమ్యం కలిసి నిజాలను పూర్తిగా వక్రీకరించాయి. విషయాల మీద ఎంత చిక్కటి ముసుగు వేయబడిందంటే చివరికి నిజాలను చూసి మనం ఇప్పుడు విస్తుపోయే పరిస్థితులొచ్చాయి.

మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ పరిపాలనా కాలాన్ని తప్పుడు అవగాహనతో చూయించడం, హైదరాబాదీయుల పట్ల పెద్ద నేరం చేసినట్లే. ప్రజాహితం కోరేవాళ్ళు ఇప్పటికైనా నిజాలు వెలుగులోకి తేవటం ప్రజలకు లాభదాయకం, మంచిది కూడా. వర్తమాన చరిత్ర రాసిన చాలా మంది మేధావులు, రచయితలు జరిగిన సంఘటనలకు ప్రత్యక్ష సాక్షులు కారు. వారు చరిత్ర పై పొరలను మాత్రమే తట్టగలిగారు. జరిగిన సంఘటనలను ఇప్పటికే దొరికే రచనల ద్వారా విశ్లేషించే ప్రయత్నం చేసారు. అయితే మనకి ఆ సమయాన్ని గురించి దొరికే రచనలు అన్నీ పాక్షికమైనవే. ఈ నేపథ్యంలో కెప్టెన్ పాండురంగారెడ్డి ఏదార్థ విషయాలను మనముందుంచి నందుకు ఆయన్ని మనం అభినందించాలి.

నేను నిజాంకు బంధువునే గానీ రాజరికాన్ని ఎప్పుడూ సమర్థించలేదు. నాకు రాజరికం కంటే ప్రజాస్వామ్యం పట్ల విశ్వాసం ఎక్కువ. రాజరికం కంటే ప్రజాస్వామ్యమే సమర్థవంతమైన పాలన అందిస్తుందని నేను బలంగా నమ్మాను. కాని పరిస్థితులు ఎంత హాస్యాస్పద స్థాయికి దిగజారాయంటే ప్రజలిప్పుడు ప్రజాస్వామ్యాన్ని నిజాం పాలనతో పోల్చి 'అప్పుడే బాగుండేదేమో' అనుకుంటున్నారు. ఇవాళ ప్రజాస్వామ్యానికున్న పరిమితులను ప్రపంచం మొత్తం మీద ప్రజలు అర్థం చేసుకుంటున్నారు. అదే మనం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ కాలం నాటి హైదరాబాదు రాజ్యాన్ని తీసుకుంటే రాజుపై ఒత్తిడి చేసే మేధావి వర్గం ఒకటి హైదరాబాదులో ఉండేది. వీళ్ళు ప్రజా బాహుళ్యానికి కావలసిన అవసరాలను, కట్టడాలను గుర్తించి రాజుతో చేయించే వాళ్ళు. వీరి ఒత్తిడి వల్ల ప్రజలందరికీ ఉపయోగపడుతూ చరిత్రలో నిలిచిపోయే అద్భుతమైన కట్టడాలు సాధ్యపడినాయి.

అసఫ్ జాహీల జెండాపై ఉన్న రొట్టె గుర్తు తన ఏలుబడిలో ఉన్న అందరికీ తిండి పెట్టడం ప్రభుత్వ బాధ్యత అని గుర్తు తెచ్చే చిహ్నం. నాకు తెలిసినంత వరకు ఎవరి జెండాపై కూడా రొట్టె గుర్తు లేదు. కమ్యూనిస్టు దేశాలు కూడ ఇలాంటి గుర్తును పెట్టుకోలేదు. ఇటువంటి ప్రత్యేకత ఒక అసఫ్ జాహీల జెండాకే ఉంది. దక్షిణాసియా చారిత్రక నేపథ్యంలో హైదరాబాద్ రాజ్యాన్ని మనం చూసినట్లయితే, ఇంత గొప్ప సంస్కృతి, స్వభావాలు గల హైదరాబాద్ 'సమాజం' ఎందుకు అంతమైపోయింది అనే ప్రశ్న రాక తప్పదు. దీని వెనుక చాలా రాజకీయార్థిక కోణాలు ఉండొచ్చు గానీ బహుశా దీన్ని భారతదేశంలో ఆధునిక రాజ్య పరిణామ క్రమంలో జరిగిన మార్పుగా కూడా చూడాలేమో!

హైదరాబాదు విలీన సమయంలో జరిగిన సంఘటనలు, విషయాలు, సమస్యల పరిణామాలని మన దేశం ఇప్పటికీ అనుభవిస్తూనే వుంది. విలీనం వెనకున్న విషాదత్రయం - వైస్రాయ్, కాంగ్రెస్, ముస్లింలీగ్. కాంగ్రెసు వాదులయిన నెహ్రూ, పటేల్ లు రెండు జాతుల సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరించారు. త్వరగా అధికారాన్ని చేజిక్కించుకుందామనే ఆశ వీరిని దీనికి పురికొల్పిందని కొంతమంది భావిస్తే, అప్పుడే వస్తున్న రెండవ తరం నాయకులు తమ అధికారానికి గండి కొడతారేమోనన్న భయం దీనికి ప్రోద్బలమని మరొకొక మంది అభిప్రాయపడతారు (చివరికిదే నిజమైంది కూడా!) వీళ్ళిద్దరూ ఏ రకంగానైనా అధికారాన్ని చేజిక్కించుకుని, దేశాన్ని 'సరైన' మార్గంలో పెడదామనుకున్నారు. అయితే హైదరాబాదు రాజ్యం ఈ ద్వితీయ సిద్ధాంతాన్ని ఎప్పుడూ అంగీకరించలేదు. హైదరాబాదు రాజ్యంలో హిందువులు, ముస్లింలతోపాటు అనేక సమూహాలు శతాబ్దాల పాటు శాంతియుతంగా కలిసి జీవించారు.

బ్రిటిష్ పార్లమెంటు ఏర్పడిన తర్వాత కూడా అక్కడ రాజీ అధికారంలో ఉన్నప్పుడు హైదరాబాదులో మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ రాజుగా ఎందుకు కొనసాగలేకపోయాడు? ఆయనేమీ విదేశీయుడు కాదు కదా. అప్పటికే హైదరాబాద్ నెమ్మదిగా ప్రజాస్వామ్యం వైపు పయనిస్తోంది. రాజుకు సలహాలివ్వడానికి ఒక మంత్రి మండలి ఏర్పడింది. వీళ్ళు రాజు ఇచ్చిన ఫర్మానాలను 'గౌరవప్రదంగా' చూడాలని భావించారు కానీ వాటిని 'అమలు పరచాల్సినవి'గా భావించేవారు కాదు. మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ ఈ మంత్రి మండలిలో దాదాపు ఒక ప్రతిపక్ష పాత్ర వహించేవాడు. లౌకికవాదం వెలుగులోకి రాకముందే హైదరాబాద్ లో అది అమలయ్యేది. హైదరాబాదును పాలించిన రాజులుగానీ, రాజ కుటుంబాలు గానీ తమ రాజ్యాన్ని ఎప్పుడూ ఒక మత రాజ్యంగా భావించలేదు. హైదరాబాదు రాజ్యానికి లౌకికత ఒక అవసరం, ప్రత్యేకత, విధానం, ఇంకా చెప్పాలంటే ఒక భూమికగా పనిచేసింది. మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ "నా ప్రభుత్వంలో వివిధ మతాలకు చెందిన ప్రజలున్నారు. వారిని, వారి మతాలను రక్షించటం నా రాజ్యాంగంలో భాగం, నా ప్రభుత్వ బాధ్యత" అని ప్రకటించారు కూడా.

స్వతంత్ర్య పోరాటం తర్వాత హైదరాబాద్ రాజ్యానికి చాలా రకాల అన్యాయాలు జరిగాయి.

(1) దేశ స్వాతంత్ర్యం, విభజన జరుగుతున్న సమయంలో హైదరాబాద్ రాజ్యానికి ఉన్న ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి, చట్ట బద్ధతను గుర్తించలేదు. హైదరాబాదు రాజ్యానికి అన్ని రకాల అగ్రిమెంటులు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంతో నేరుగా ఉండేవి. దేశవిభజన జరుగుతున్న సమయంలో, అప్పటి బ్రిటిష్ పాలకులు ఈ అగ్రిమెంటులను గుర్తించలేదు. అప్పటి వైస్రాయ్ హైదరాబాద్ రాజ్యాన్ని, మిగిలిన సంస్థానాల స్థాయికి దిగజార్చారు. హైదరాబాద్ కు ఉన్న ప్రత్యేక ప్రతిపత్తిని గుర్తించకుండా ఉండటం, విషాదకరమైన చర్య కాక నైతికంగా గర్హనీయం కూడా. ఇది హైదరాబాదుకి జరిగిన మొట్టమొదటి అన్యాయం.

(2) బ్రిటిష్ ఇండియాలో పావు వంతు భూభాగం సంస్థానాల ఏలుబడిలో ఉండేది. వీళ్ళ భవిష్యత్తును వీళ్ళకు సంబంధం లేకుండా నిర్ణయించడమైంది. ఆయా నిర్ణయాల్లో వాటికి ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వటం అవసరమని ఎవరూ భావించలేదు. ఇది రెండవ అన్యాయం.

(3) తప్పో, ఒప్పో, దేశ విభజన మత ప్రాతిపదికపై జరిగింది. ఇదే సూత్రాన్ని సంస్థానాలకు కూడ వర్తింప చేయాల్సింది. ఒకవేళ హిందువులు ఎక్కువగా ఉంటే ఆ సంస్థానాలు ఇండియాలో కలవాలని, ముస్లిం జనాభా అధికంగా ఉండే సంస్థానాలు పాకిస్థాన్ లో కలవాలనే నిబంధన ఉండవలసింది. దీనికి బదులుగా సంస్థానాలకు మూడు అవకాశాలు ఇవ్వడం జరిగింది. (1) తిరిగి స్వతంత్రంగానే ఉండటం (2) ఇండియాలో కలపటం (3) పాకిస్థాన్ లో చేరటం.

హైదరాబాద్ పాలకులు మొదటి అవకాశాన్నే తీసుకున్నారు. అంటే దీనికి చట్టబద్ధత ఉండింది. హైదరాబాదుకి అప్పుడు కనిపించిన పరిస్థితి ఏంటి? అప్పుడే కొత్తగా రెండు దేశాలు అంటే ఇండియా మరియు పాకిస్థాన్ బ్రిటిష్ పార్లమెంట్ చట్టం ప్రకారం ఏర్పడ్డాయి. ఈ రెండింటి భవిష్యత్తు అనిశ్చితంగా అనిపించింది. ఎందుకంటే అవి పుట్టిన వెంటనే సరిహద్దు అంతటా రక్తపాతం జరిగింది. ఈ సందర్భంలో జరిగిన అల్లర్లు, హత్యాకాండలు, దహనాలు, లూటీల కారణంగా హైదరాబాదు రాజ్యంలో ముస్లింలు, చాలా మంది హిందువులు ఇండియాలో చేరటానికి మానసికంగా సిద్ధపడలేదు. ఇంత జరిగినా, మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ నిర్దిష్ట సమయంలోపల ఇండియాలో చేరడానికి సంసిద్ధత వ్యక్తం చేసాడు. (పాకిస్థాన్ లో కాదు.) ఈ సంసిద్ధత ప్రాతిపదికన ఇండియా, హైదరాబాద్ రాజ్యాల మధ్య సంప్రదింపులు జరిగి "స్టాండ్ స్టీల్" ఒప్పందం కుదిరింది. ఇలాంటి అగ్రిమెంట్ హైదరాబాద్ రాజ్యం పాకిస్థాన్ తో చేసుకోలేదు.

నిజం ఏమిటంటే హైదరాబాద్ కొంత సమయం కావాలనుకుంది, కానీ అవతలి పక్షం, ఇండియా మాత్రం చాలా తొందరలో ఉంది. వాళ్ళు అన్ని సంస్థానాలను

వీలయినంత తొందరగా ఇండియాలో కలపాలనుకున్నారు. రెండు ప్రభుత్వాల మధ్య చర్చలు సీరియస్ గా జరుగుతూ ఉండగానే కాంగ్రెస్ పార్టీ చాలా అసహ్యంగా త్వరపెట్టింది. గాంధీజీ నాయకత్వంలోని కాంగ్రెస్ పార్టీ అహింసా పద్ధతులతో బ్రిటన్ సామ్రాజ్యం నుండి స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించింది. అదే కాంగ్రెస్ పార్టీ పటేల్ అధ్యక్ష్యంలో, ఆర్.ఎస్.ఎస్ ప్రభావంతో, హైదరాబాదు రాజ్యానికి వ్యతిరేకంగా హింసా పద్ధతులు ఆచరించింది. హైదరాబాద్ రాజ్య సరిహద్దుల్లో కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టులు క్యాంపులు పెట్టారు. వీళ్ళు సరిహద్దు గ్రామాలలోని అమాయక ముస్లింలపై దాడి చేయటం మొదలుపెట్టారు. నిజాం ప్రభుత్వ సైన్యానికి, పోలీసులకు ఇటువంటి ఆకస్మిక పరిణామాలను ఎదుర్కొనే శక్తి లేకుండా పోయింది. ఇలాంటి పరిస్థితులలో మజ్లిస్-ఇత్తెహాదుల్-ముస్లిమీన్ స్వచ్ఛందంగా ముందుకు వచ్చి సరిహద్దుల్లో జరుగుతున్న దాడులను ఆపడానికి ప్రయత్నిస్తామని చెప్పింది. మరే దారి లేక, ఒక అత్యవసర, సున్నితమైన పరిస్థితిని సరిదిద్దటానికి, చివరి మార్గంగా నిజాం ప్రభుత్వం దీనికి ఒప్పుకుంది. అసాంఘిక శక్తులు, రాజకీయ కార్యకర్తలు రజాకార్ల డ్రెస్సులు తొడుక్కొని గ్రామాలపై దాడిచేసి రజాకార్లను బదనాం చేసినారు. అంతేకాక రజాకార్లకు వ్యతిరేకంగా పెద్ద ఎత్తున ప్రచారోద్యమాన్ని చేపట్టారు. ఆ పదకొండు నెలల్లో, ఒక్క షోయబ్ లాఖాన్ హత్య తప్ప (ఇది కూడా ఒక ఆసక్తికరమయిన కథ), ఎలాంటి హత్యలు, దోపిడీలు జరిగిన దాఖలాలు లేవు.

పండిట్ నెహ్రూ, ఆజాద్ లు ఆశించినట్లు, హైదరాబాదు ఇండియాలో భాగంగా వుంటూ, తన ప్రత్యేక అస్తిత్వాన్ని కాపాడుకున్నా; కనీసం అంత హడావిడిగా సైనిక చర్య జరపకుండా వున్నా, హైదరాబాదుకే కాక, దేశం మొత్తానికి మంచి జరిగుండేది. హైదరాబాదు సంస్కృతి, సమాజంలోని అనేక విలువలు, విపరీతంగా బ్రిటిష్ సాంస్కృతిక ప్రభావానికి లోనైన భారతదేశానికి ఉపయోగపడేవి. మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ పాలనా కాలంలో సాధించిన పనులను, అప్పటి ఉన్నత విలువలను మిగిలిన భారతీయుల దృష్టికి తెచ్చి భవిష్యత్ తరాలకు మార్గదర్శకంగా ఉండే విధంగా తెలియచేయడం మన జాతీయ కర్తవ్యం.

కెప్టెన్ పాండురంగారెడ్డి పేపర్ చదివిన తరువాత, నా ఆలోచనలనే ఆయన తన కలంతో రాసాడా అనిపించింది. బహుశా ఎక్కువ మంది మా దృక్పథంతో ఏకీభవించకపోవచ్చు. కానీ ఏది ఏమయినా, మా ప్రయత్నం (రచయిత మరియు నేను) జరిగిన నిజాలు చీకటిలో ఉండరాదనే ఉద్దేశంతో చేసినది.

ఇంగ్లీషు అనువాదం : ఎమ్.ఎ. మోయిద్ తెలుగు అనువాదం : ఏశాల శ్రీనివాస్

గమనిక : లింగాల పాండు రంగారెడ్డి పేపరు చదవాలనుకుంటున్న వారికి అన్నేషి లైబ్రరీ మరియు మదీన ఎడ్యుకేషన్ సెంటర్ నాంపల్లిలో లభించును.

పాఠకుల నుండి విమర్శలని, సూచనలని ఆహ్వానిస్తున్నాం.
మీ ఉత్తరాలు రాయాల్సిన అడ్రస్: సంపాదకులు, సమకాలీన రాజకీయాలపై బ్రాడ్ షీట్, అన్నేషి రిసెర్చ్ సెంటర్ ఫర్ ఉమెన్స్ స్టడీస్ 2-2-18/49, దుర్గాబాయి దేశ్ ముఖ్ కాలనీ, అంబర్ పేట్, హైదరాబాద్ - 500013. ఇ-మెయిల్ broadsheet@anveshi.org కి పంపించాలి. వ్యక్తిగత ఆరోపణలు లేని, సద్విమర్శ కలిగిన ఉత్తరాలను స్పందనలను తరువాతి బ్రాడ్ షీట్ సంచికలో ప్రచురిస్తాం.

నా శవ పేటికపై ఉత్సవాలా! హైదరాబాద్ విలీన, స్వతంత్రత్వవాలు ఎవరి కోసం?

■ ఎమ్.ఎ.మాజిద్

(ఉర్దూ డైలీ ఎత్తైమాద్, 28 ఆగష్టు 2010 సందే ఎడిషన్)

సెప్టెంబర్ 17ను 'స్వాతంత్ర్యదినం', 'స్వేచ్ఛాదినం', 'విజయోత్సవ దినం' వంటి అనేక పేర్ల మీద అధికారికంగా జరపాలనే డిమాండు ముందుకు వస్తోంది. కాని ఎందుకు? హైదరాబాద్ ఏమైనా పరాయి పాలన నుండి స్వాతంత్ర్యం పొందిందా? 62 సంవత్సరాల తర్వాత అధికారికంగా జరపాలనే డిమాండ్ ఎందుకు వస్తోంది? హైదరాబాద్ సంస్థానముకట్టే ఇండియాలో కలిసిందా? 1998లో బిజెపి హైదరాబాద్ విలీనాన్ని స్వాతంత్ర్య దినోత్సవంగా జరపాలనే "దుష్ట ఆలోచన"ను ప్రచారంలోకి తెచ్చింది. ఆ రోజు అద్వాని సారధ్యంలో నిజాం కాలేజీ గ్రౌండ్స్లో జరిగిన సభలో బిజెపి హైదరాబాదు అప్పుడే ఇండియాలో కలిసినట్లుగా ప్రవర్తించింది. 12 సంవత్సరాల తర్వాత ఇదే బిజెపి ఎజెండా అన్ని రాజకీయ పార్టీల ఎజెండాగా మారిపోయింది.

బిజెపి ఈ రోజుని విజయోత్సవదినంగా, స్వాతంత్ర్య దినంగా జరపడం మొదలు పెట్టిన తర్వాత ఇప్పుడు కాంగ్రెస్, టి.డి.పి, లెఫ్ట్ పార్టీలు కూడా ప్రభుత్వమే దీన్ని అధికారికంగా జరపాలని డిమాండు చేస్తున్నాయి. బిజెపి, కమ్యూనిస్టు లీడర్లు ప్రభుత్వానికి ఈ విషయమై ఉత్తరాలు రాస్తున్నారు. వీళ్ళ మధ్య సఖ్యత 'చూడవచ్చనిది'గా ఉంది. ఉత్సవాలు జరపడంపై వీళ్ళు కలిసికట్టుగా ఉన్నారు, కాని ఏ ఉత్సవాలూ? ఈ ఉత్సవాలు అధికార మార్పిడి జరిగినందుకు కాదు. ఇవి లక్షలాది స్త్రీ, పురుషుల చావులపై జరిగే ఉత్సవాలు; వేలాది మహిళలపై జరిగిన అత్యాచారాల ఉత్సవాలు; వేలాది ఎకరాలను ఆక్రమించుకున్నందుకు ఉత్సవాలు; వేలాది మందిని ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల నుండి తొలగించినందుకు ఉత్సవాలు; ఒక భాషను విధ్వంసం చేసినందుకు ఉత్సవాలు; స్థానిక భాషలోనే ఉన్నత విద్యను అందించాలనే ఉద్దేశంతో ప్రయోగపూర్వకంగా పెట్టిన యూనివర్సిటీ యొక్క ఉన్నత ఆశయాన్ని చెడగొట్టినందుకు ఉత్సవాలు. ఈ ఉత్సవాలు ప్రతి సంవత్సరం జరుగుతున్నాయి కాని అధికారికంగా కాదు. ఇప్పుడు అన్ని రాజకీయ పార్టీలు దాదాపు ఒకే అభిప్రాయానికి వచ్చి, అధికారికంగా ఉత్సవాలు జరపాలంటున్నాయి. తొమ్మిది సంవత్సరాలు ముఖ్యమంత్రిగా చేసిన చంద్రబాబునాయుడు కూడా ఇప్పుడు హైదరాబాద్ స్వాతంత్ర్యదినోత్సవాలు అధికారికంగా జరపాలంటున్నాడు. ముందు నుండి తెలుగు దేశానికి చెందిన తెలంగాణా నాయకులు కమ్యూనిస్టు, బి.జె.పి.ల కంటే గట్టిగా ఈ డిమాండు చేస్తున్నారు. కాంగ్రెస్ వారేమో సర్కార్ పట్టే వారసులమని చెప్పుకుంటూ డిమాండు చేస్తున్నారు. ఈ బంగారు అవకాశాన్ని ఉపయోగించుకునే వాళ్ళలో టి.ఆర్.ఎస్ కూడా ముందే ఉంది. వీళ్ళు బి.జె.పి చేస్తున్న దుశ్చర్యలకు మద్దతిస్తున్నారు. ముస్లింలకు 12

శాతం రిజర్వేషన్లు ఇస్తామంటారు కానీ ఇప్పటి వరకూ ఒక్క ముస్లింకు కూడా టికెట్ ఇవ్వలేదు. బయటికి నిజాని పొగడినట్లు కనిపిస్తారు కానీ లోపల ద్వేషం తప్ప మరేదీ లేదు.

1947, ఆగష్టు 14 శుక్రవారం అర్ధరాత్రి బ్రిటిష్ పాలకుల నుండి భారత స్వాతంత్ర్య ప్రకటన వెలుపడినప్పుడు, ఉన్న 543 సంస్థానాలలో మెజారిటీ హిందూ రాజులు, మహారాజులవే. వీళ్ళంతా బ్రిటిష్ అధికారానికి అనుకూలంగా ఉన్నవాళ్ళే. బ్రిటిష్ స్వాతంత్ర్య ప్రకటన బ్రిటిష్ పాలన కింద ఉన్న ప్రాంతానికే తప్ప, స్వతంత్రంగా ఉన్న సంస్థానాలకు కాదు. సంస్థానాలకి స్వయం నిర్ణయాధికారం ఇవ్వబడింది. ఇండియాలో చేరడం లేదా పాకిస్థాన్లో చేరడం లేదా స్వతంత్రంగా ఉండడం. అప్పటి రాజకీయ పరిస్థితులను గమనించకుండా, 62 సంవత్సరాల తర్వాత హైదరాబాద్ స్వాతంత్ర్యం గురించి ఇప్పుడు ఎందుకు ఒత్తిడి తెస్తున్నారు? ఒకవేళ 'విముక్తి' ఉత్సవాల్లో జరపాలనుకుంటే, స్వచ్ఛందంగానో, బలవంతంగానో విలీనమయిన 543 సంస్థానాలన్నీ కూడా విలీన ఉత్సవాలు జరుపుకోవాలి. హైదరాబాద్ ఒక్కటే ఎందుకు జరుపుకోవాలి? మన దేశం స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందినప్పుడు హైదరాబాద్ అతి పెద్ద, సంపద్ధవంతమైన సంస్థానం. ఈ సంస్థానాన్ని భాషా ప్రాతిపదికపై మూడు రాష్ట్రాలుగా విభజించారు. బ్రిటిష్ వాళ్ళు పరాయి పాలకులు, కాని వాళ్ళకి వ్యతిరేకంగా ఎవరు పోరాడారు, ఎవరు త్యాగాలు చేసారు? వాటికి ఈ భూమే సాక్ష్యం. చివరి నిజాం అయిన మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ విదేశీ పాలకుడా? అతని ప్రభుత్వంపై ఎందుకు అంత ద్వేషం? నిజాం పాలన గురించి మంచి మాటలు ఎందుకు మాట్లాడరు?

హైదరాబాద్ విలీనం జరిగిన విధానాన్ని గమనించండి. ఒక ముస్లిం పాలకుడిగా ఉన్నాడు కాబట్టి, ముస్లిం ప్రజలను ఎంత తీవ్రంగా శిక్షించారంటే, ఆ గాయాలు ఇప్పటికీ సజీవంగానే ఉన్నాయి. పాలకుడు ముస్లిం అయితే ప్రజలందరూ పాలకులు అయిపోరు కదా! భారత ప్రజలకి స్వతంత్ర్య సూర్యుడు ఉదయించిన వేళ హైదరాబాద్ ముస్లింలకి అది యుగాంతంగా పరిణమించింది. అందువల్లే ప్రస్తుత ఉత్సవాలు వారి పట్ల విద్వేషంతో కూడి ఉన్నాయి. స్వతంత్ర్యం రాగానే హైదరాబాద్ రాజ్య భవిష్యత్తు ప్రశ్నార్థకమయింది. విషయం ఐక్యరాజ్య సమితి వరకూ వెళ్ళింది. సమితి జోక్యంతో అసఫ్ జాహీ ప్రభుత్వం భారత నాయకులతో సంప్రదింపులు జరిపింది. ఈ సంప్రదింపులు జరిగినంత కాలం, భారత ప్రభుత్వం దాదాపు ఒక సంవత్సరం పాటు హైదరాబాద్ రాజ్యంపై ఆర్థిక దిగ్బంధాన్ని విధించి, ప్రజల పరిస్థితిని దిన, దిన గండంగా మార్చింది. 1948, సెప్టెంబరు 13న

మొహమ్మద్ అలీ జిన్నా చనిపోయారు. ఇదే సమయం కోసం భారత ప్రభుత్వం ఎదురు చూసింది. ఒకవైపు జిన్నా అంత్యక్రియలు జరుగుతుండగా మరోవైపు న్యూఢిల్లీలోని హైదరాబాద్ హౌస్లో సంప్రదింపులు జరుగుతున్నాయి. హైదరాబాద్ నుంచి వచ్చిన ప్రతినిధులను సంప్రదింపులతో బిజీగా ఉంచి భారత ప్రభుత్వం మరోవైపు మిలిటరీ ద్వారా హైదరాబాద్ ఆక్రమించుకోవటానికి ఆర్డరు పాసు చేసింది. దాన్ని మనం 'అపరేషన్ పోలో' లేదా 'పోలీస్ యాక్షన్' ఏ పేరుతో అయినా పిలువచ్చు గాక. ఈ రోజుకూ దాని పేరున జరిగిన విధ్వంసం మన చుట్టూ కనబడుతుంది.

హైదరాబాద్ కేంద్రంగా ఉండిన దక్కన్ అస్థిత్వం ఒకప్పుడు గోల్కొండ రాజ్యంగా వెలుగొందింది. ఇక్కడ చరిత్ర మనకు చెప్పేదేంటంటే తన స్వాతంత్ర్యం విషయంలో దక్కన్ ఎప్పుడూ, ఎవరికీ తలవంచలేదు. ఢిల్లీ నుండి అర్కట్ వరకు, కాబూల్ నుండి రంగూన్ వరకు విస్తరించిన మొఘల్ సామ్రాజ్యానికి స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యాల గోల్కొండ ఒక ఎగతాళిగా పరిణమించింది. మొఘల్ సామ్రాట్టు దీన్ని భరించలేకపోయాడు. దీన్ని తేలిగ్గా లొంగదీసుకుందామనుకున్నాడు. కానీ చాలా నెలలు పట్టింది. పెద్ద ఎత్తున బలగాలు, అధికారం ఉన్నా ఈ ప్రాంతంలోకి చొరబడలేక పోయాడు. తర్వాత లంచాలు ఇచ్చి, నమ్మక ద్రోహం చేసి బలగాలను లోపలికి (1628 సం) తీసుకువచ్చాడు. అయినా సరే అబ్దుల్ రజాక్ లారీ ధైర్యంగా మొఘల్ సైన్యాన్ని ఎదిరించి పోరాడాడు. తెలంగాణాగా పిలవబడుతున్న ఈ భూమి, విద్యార్థుల ఆత్మహత్యలపై హిస్టోరియా సృష్టించి రాజకీయ బలాన్ని పెంచుకుంటున్న వారిని ప్రశ్నిస్తోంది, "మీకు త్యాగానికి అర్థం తెలుసా" అని. ఎవరయితే ఇతరుల త్యాగాల నుండి రాజకీయ లబ్ధి పొందాలని చూస్తారో వారికి ఈ ప్రాంత రాజకీయ భవిష్యత్తును నిర్ధారించే అధికారం లేదు.

ఇతరుల విషాదంపై ఉత్సవాలు జరుపుకోవాలని, ప్రభుత్వానికి అధికారికంగా జరపమని ఉత్తరాలు రాస్తున్న వీళ్ళ ప్రయత్నాల వల్ల ఒరిగేదేమీ లేదు. వీళ్ళకు హైదరాబాద్ కావాలి కాని హైదరాబాదీయులు అక్కర్లేదు. వీళ్ళకి ఒక వేళ హైదరాబాదీయుల పట్ల ఆసక్తి, ప్రేమ ఉంటే ఉత్సవాల గురించి మాట్లాడరు. ముస్లిం నాయకులు తెలంగాణాపై తమ స్థానాన్ని సృష్టించేసి, ఉత్సవాలు వద్దని పదే, పదే వారించారు. అయితే హైదరాబాద్ విద్రోహులయిన వీళ్ళు ముస్లిం నాయకత్వాన్నే వేలెత్తి చూపుతున్నారు.

ఒకవేళ హైదరాబాద్ విలీనోత్సవం జరపాలంటే 543 సంస్థానాల విలీనోత్సవాలు జరపాలి. హైదరాబాద్ విలీనం తర్వాత గోవా 1961 వరకూ, సిక్కిం 1975 వరకూ స్వతంత్ర్యంగా ఉన్నాయి. హైదరాబాద్ విషయంలో మాత్రమే ఎందుకీ ద్వంద్వ వైఖరి? కాశ్మీర్ కొరకు 370 ఆర్మికల్, ఈశాన్య రాష్ట్రాలు మరియు సిక్కిం కోసం 371 ఆర్మికల్, గోవాకు రాజ్యాంగంలో ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి, కాని హైదరాబాద్కు రాజ్యాంగంలో ఏమీ లేకపోవటానికి కారణం ఏమిటి? 1948 సెప్టెంబరు 13న అసఫ్ జాహీ ప్రతినిధులకు ప్రత్యేక రాజ్యాంగ ప్రాతిపత్తి ఇస్తామని చెప్పి, వాళ్ళు ఒప్పుకున్న తర్వాత భారత ప్రభుత్వం మోసం చేసింది.

ఒకవేళ హైదరాబాద్ విలీనోత్సవాలు జరపాలనుకుంటే స్వామి రామానందతీర్థ వాదిన జరపాలి. ఎందుకంటే నిజాంకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన ఉద్యమానికి నాయకత్వం

విగతాది 12వ పేజీలో...

ఆత్మగౌరవాన్ని దెబ్బ కొట్టవద్దు

■ రఫత్ సీమా, కనీజ్ ఫాతిమా

ముస్లిం ఫోరమ్ ఫర్ తెలంగాణ
(ఆంధ్రజ్యోతి ఎడిట్ పేజి ఫిబ్రవరి 28, 2010)

ప్రజా ఉద్యమాలు విశాల దృక్పథంతో అందరినీ కలుపుకోవల్సిన అవసరమెంతైనా ఉంది. మరి నేటి తెలంగాణ ఉద్యమంలో మైనార్టీలయిన ముస్లింలను కలుపుకు పోయే పద్ధతి సరిగా ఉందా? కవులు, గాయకులు, మేధావులు అందరికీ నిజాను తిట్టడం కూడా తెలంగాణ ఉద్యమంలో భాగం అయింది. 'బండెనక బండికట్టి' అనే పాట పాడి నిజాంకు గోరీ కడతాం అనడం సబబేనా? ఎర్రబాడు దొర జన్నారెడ్డి ప్రతాపరెడ్డి అనే భూస్వామి మీద రాసిన ఈ పాటను 'మా భూమి' సినిమాకు మార్చి వాడుకున్నారు. ఈ విషయం తెలియదా? అదే కాలంలో ప్రజలు పాడుకున్న 'రంగు రంగుల నెహ్రూయ్య నీ రంగు మారెనయా నెహ్రూయ్య' అనే పాటను ఇప్పుడు ఎందుకు పాడరు? కమ్యూనిస్టులు నిజాం వ్యతిరేకంగా పోరాడారు. కాదనడం లేదు. ఈ పోరాటంలో ముస్లింలు కూడా పాల్గొన్నారు. ఇక్కడి నిజాంను కాదని నెహ్రూకు ఎలా లొంగిపోయాడు? నెహ్రూ కూడా ఇష్టపడని ఆంధ్రప్రదేశ్ అవరణణకు విశాలాంధ్రలో ప్రజారాజ్యం అనే నినాదం ఇచ్చారు.

ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధ సంగ్రామంలో బ్రిటిష్ వారికి ఆర్థిక సహాయం అందించేందుకుగాను నిజాం 1941లో పన్నులు పెంచాడు. 1944 నుంచి రజాకారుల ఉద్యమం నడిచింది. నిజాం గురించి కమ్యూనిస్టులు చెప్పిందే చరిత్రగా చెలామణి అవుతోంది. నిజాం మత సహనం గురించి, చేసిన అభివృద్ధి గురించి ఇంగ్లీషులో చాలా పుస్తకాలున్నాయి. తెలుగులో లేవు. కమ్యూనిస్టులు తమ సాయుధ పోరాట చరిత్ర గురించి చాలా పుస్తకాలు రాసుకున్నారు, ప్రచురించుకున్నారు.

అయితే భూస్వాములు, రజాకార్ల వ్యతిరేక పోరాటంలో చనిపోయిన షేక్ బందగీ మీద ఒక చిన్న పుస్తకమైనా ఎందుకు వేయలేదు? 'ఇమ్రాజ్' పత్రిక ఎడిటర్ షోయబుల్లాఖాన్ 1948లో రజాకార్ల చేతిలో చనిపోయాడు. పత్రికా స్వేచ్ఛ కోసం భారతదేశంలో మొట్టమొదటి ప్రాణత్యాగం చేసిన వ్యక్తి షోయబుల్లా. 225 సంవత్సరాల అసఫ్ జాహీల చరిత్రలో చివరి 4 సంవత్సరాల పాలనే మీకు కనిపిస్తుందా? మీ చరిత్రలో మేము ఎందుకు కానరాము?

మమ్మల్ని కలుపుకుపోయే విధానం ఇదేనా? హక్కుల సంఘాలు, అభ్యుదయ సంఘాలు 'నిజాం నిరంకుశ పాలన' అని కరపత్రాలలో విమర్శిస్తున్నాయి. ఈ దేశంలో ఏ రాజయినా ప్రజాస్వామికంగా ఆలోచించాడా? రాజు లందరిలో ఉండే విధంగానే నిజాంలో కూడా మంచీ-చెడూ ఉన్నాయి. చెడు మాత్రమే చూస్తే ఎలా? బాలగోపాల్ చెప్పినట్లు 'మనకు తెలియకుండానే హిందూయజం మన మెదళ్ళ మీద పని చేస్తుంది' సుమా? గులాం రసూల్, నిజాం అలీల త్యాగాలు మరచిపోయారా? ఇదేనా హక్కుల సంఘాల బాధ్యత?

1919లో హైకోర్టు భవనం కట్టే సమయంలో హిందూ దేవాలయం అడ్డం ఉంది. ఇంజనీర్లు గుడిని తొలగించవలెనని నిజాంను కోరితే 'మీరు న్యాయం కోసం గుడి కడుతున్నారు, దానిని అన్యాయం పునాదుల మీదుగా ఎలా నిర్మిస్తారు' అని అడిగాడు. ఆ గుడి ఇప్పటికీ ఉంది. నిజాం ప్రతి సంవత్సరం రంజాన్ పండుగలాగే దసరా పండుగకు కూడా ఈడ్-మిలవ్ పెట్టి ప్రజలందరినీ కలిసేవాడు. నిజాం మత సహనం మీకు కచ్చితంగా? నిజాం ప్రపంచంలోనే కోటిశ్వరుడు. ఆయన వేలాది ఎకరాల సొంత భూములు, విలీనం అనంతరం ప్రభుత్వ భూములు అయ్యాయి. భరణం కింద నెహ్రూ ఇచ్చిన ఆస్తులను కూడా ప్రభుత్వానికి తిరిగి ఇచ్చేశాడు. స్వాతంత్రానంతరం సంస్థానాధిపతులందరూ రాంకీయాల్లోకి వచ్చి తమ వేషభాషలు మార్చి అధికారాన్ని సంపదను కాపాడుకున్నారు. నిజాం రాజకీయాల్లోకి రాలేదు. ఆయన వారసులు కూడా రాలేదు. సంపద, అధికారాన్ని వదులుకున్న వ్యక్తి నిరంకుశుడు ఎట్లా అవుతాడు? రంగులు మార్చిన అగ్రవర్ణాల దొరలు ప్రజాస్వామిక వాదులయ్యారు! హైదరాబాద్లో మనకు కనిపిస్తున్న చారిత్రక కట్టడాలు అన్నీ నిజాం పాలనలోనే నిర్మాణమయినవి కాదా. 1956 వరకు హైదరాబాద్ రాజ ప్రముఖగా ఉన్న నిజాం పేరు ఎక్కడా కనిపించదు. మొదటి ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణారావు పేరు మాత్రం వినబడుతుంది. గండిపేట, హిమాయత్ సాగర్ నిర్మాణం తరువాత అధికారులు మంచి నీటికి పన్ను వేద్దాం అంటే మంచినీళ్ళకు కూడా ప్రజల దగ్గర్నుంచి పన్నులు వసూలు చేయాలా అని నిజాం ప్రశ్నించాడు. ఆయన హయాంలో జ్యూడిషియరీ - ఎగ్జిక్యూటివ్ వేర్వేరుగా ఉండేవి. హైదరాబాద్ సంస్థానంలో కాంగ్రెస్ ఉద్యమాలు చేయవలసిన అవసరం లేదని 1938లో మహాత్మాగాంధీ అన్నారు.

తెలంగాణ కావలసిందే, అయితే తిడుతూ ఉద్యమంలో భాగస్వాములు కావాలంటే ఎలా? విశాలాంధ్ర ఏర్పాటులో ఎక్కువగా నష్టపోయింది ముస్లింలు. ఉద్యోగాలలో 40 శాతంగా ఉన్న మేము ఇప్పుడు 2 శాతంగా ఉన్నాం. వేలాది ఎకరాల వక్ర భూములు పరహస్తమై పోయాయి. మా చరిత్ర వక్రీకరించారు. మా భాష మతానికి సంబంధించిన భాష అయింది. మా సంస్కృతిని గౌరవించడం లేదు. అందరికంటే ఎక్కువగా నష్టపోయింది మేము. తెలంగాణ ఏర్పాటుతోనే మా జీవితాలు మారతాయని ఆశిస్తున్నాం.

తెలంగాణ ఉద్యమంలో ప్రతీప శక్తులు పెరుగుతున్నాయని సామాన్య ముస్లింలు ఆందోళన చెందుతున్నారు. 'ఇక్కడ మోడీ పుట్టడు, పుట్టినా రాజకీయంగా బతికి బట్ట కట్టడు' అని మేం చెబుతున్నాం. తెలంగాణకు అభ్యుదయ ఉద్యమాలు చరిత్ర ఉంది. వక్రీకృత చరిత్ర మీద నిర్మింపబడే సమాజం ప్రజాస్వామికంగా ఉంటుందా? మా ఆత్మ గౌరవాన్ని దెబ్బ కొట్టే విధంగా మాట్లాడవద్దని తెలంగాణలోని హక్కుల ఉద్యమకారులు, అభ్యుదయవాదులు, కవులు, గాయకులను కోరుతున్నాం.

అర్థ సత్యాలూ, అపోహలూ!

■ దివి కుమార్

(ఆంధ్రజ్యోతి ఎడిట్ 14 మార్చి, 2010)

'ముస్లిం ఫోరమ్ ఫర్ తెలంగాణ' కు చెందిన రఫత్ సీమా, కనీజ్ ఫాతిమాలు ఫిబ్రవరి 28న 'ఆంధ్రజ్యోతి' లో రాసిన వ్యాసంలో అర్థ సత్యాలే ఎక్కువ ఉన్నాయి. 1960లలో హబీబ్ జాలిల్ రాసిన ఒక పాటకు పల్లవిలోని 'హిందూస్తాన్ నాదేరా, పాకిస్తానూ నాదేరా' అన్న వాక్యాలను సంపాదకీయానికి శీర్షికగా పెట్టిన వానిగా, ప్రస్తుత వివాదంలోని 'ప్రత్యేక - సమైక్య' వాదాలలో దేనికి చెందని వానిగా పై మిత్రుల వ్యాసానికి స్పందిస్తున్నాను.

వారి వ్యాసంలోనే పేర్కొన్నట్లు రజాకారుల ఉద్యమం 1944 నుంచి ప్రారంభమైంది. అప్పటికి రెండేళ్ళకు ముందే (1942) షేక్ బందగీ ని వినునూరు రామచంద్రారెడ్డి గుండాలు హత్యగావించారు. 'భూస్వాములు, రజాకార్ల వ్యతిరేక పోరాటంలో చనిపోయిన షేక్ బందగీ మీద ఒక చిన్న పుస్తకమైనా ఎందుకు వెయ్యలేదు' అని కమ్యూనిస్టులను వారు నిలదీశారు.

బందగీ పోరాటం ఎప్పుడు జరిగిందో, కమ్యూనిస్టులు ఏం చేశారో తెలుసుకునే ప్రయత్నం లేకుండానే ఈ ముక్కలు రాశారు. 1946-48 సంవత్సరాల్లో కోస్తా జిల్లాల్లో ఒక్క రోజుకు రెండు కంటే ఎక్కువ ప్రదర్శనలిచ్చిన సుంకర వాసిరెడ్డి రాసిన 'మా భూమి' నాటకం (1948 లో మద్రాసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిషేధించింది) షేక్ బందగీ సమాధి దగ్గర నిలబడి నివాళులర్పించటంతో ప్రారంభమవుతుంది.

ఆ నాటకంలో హీరో పాత్రదారి వల్లం నరసింహారావు తన 78 వ ఏటి దాకా బందగీ పై పాటను పాడుకుండా ఏ వేదికా దిగలేదు. దిగనివ్వలేదు. మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ పేరు కంటే వందల రెట్లు ఎక్కువగా షేక్ బందగీ పేరు తెలుగు వారందరికీ తెలుసు.

దేవులపల్లి వెంకటేశ్వరరావు 1945లోనే 'జనగామ ప్రజల వీరోచిత పోరాటాలు' పుస్తకంలో బందగీ గురించి వివరంగా రాసి ఉన్నారు. బి. నరసింగరావు తీసిన 'మా భూమి' సినిమా వచ్చింది ఎవరైతే తరువాత.

అందులో గద్దర్ పాడిన 'బండెనక బండి కట్టి' పాటలో 'నైజాము సర్కార్ నా జీలను మించినో' అని ఉన్నది. అది సినిమా వారి సొంత పాటకాదు. ఆ సినిమాలోని కథాకాలమైన మిలిటరీ యాక్షనుకు ముందే అది బాగా ప్రచారమైన పాట! జన్నారెడ్డి ప్రతాపరెడ్డి గురించి బూతులు, తిట్లూ కలిపి అల్లిన పాటను నైజాము సర్కార్ నా... అంటూ కొంత నగిషీ చెక్కారు. ఉద్యమాలలో అలా జరగటం సహజమే, గమనించవలసిన ముఖ్యమైన విషయమేమిటంటే

అది నిజాం సర్కారుకు వ్యతిరేకమైన పాటగాని, యిసుమంత కూడా అందులో ముస్లిం వ్యతిరేకత లేదు.

ఒక వ్యక్తికి వ్యతిరేకంగా రాసిన పాటను వ్యవస్థకు, ప్రభుత్వానికి (సర్కారుకి) వ్యతిరేకంగా మలుచుకున్నారు. మిలిటరీ యాక్షన్ జరిపి నెహ్రూ, పటేలు ప్రభుత్వం, నిజాం సర్కారును కాపాడక పోతే గోల్కొండ ఖిల్లా కింద ప్రజలు గోరీ కట్టేవారే! జర్నలిస్టు షోయబుల్లా ఖాన్ లౌకిక విలువల కోసం, పత్రికా స్వేచ్ఛ కోసం ప్రాణాలర్పించిన వానిగా తగినంత గుర్తింపు రాలేదన్న మాట నిజమే కాని ఎవ్వరూ పట్టించుకోలేదనేది సత్యం కాదు.

సంఘ్ పరివార్ పత్రికలు కూడా (ఉద్దేశాలేమైప్పటికీ) షోయబుల్లాఖాన్ ను గుర్తు చేస్తూనే ఉన్నాయి. జర్నలిస్టు సంఘాలు ఆయన పేరిట స్మారకోపన్యాసాలిప్పించటం, తమ కార్యాలయాలకు ఆయన పేరు పెట్టుకోవటం చిత్రపటాలు బహుకరించటం లాంటివి చేయొచ్చు. 'నిజాం మత సహనం గురించి, చేసిన అభివృద్ధి గురించి ఇంగ్లీషులో చాలా పుస్తకాలున్నాయి. తెలుగులో లేవు' అని రచయితలు అన్నారు. ఉర్దూ నుంచి ఇంగ్లీషులోనికి వెళ్లిన చాలా పుస్తకాలలో కొన్నయినా తెలుగులోకి ఎందుకు రాలేదు? దానికి ఎవరు బాధ్యత వహించాలి? మగ్డూం మొహియుద్దీన్ మీద 2003 లో ప్రజాసాహితీ ప్రత్యేక సంచిక వెలువరించడానికి నిర్మలానందగారు మేము ఎన్నో తిప్పలుపడ్డాం.

ఉర్దూ హాల్లో కూర్చొని మగ్డూంపై రచనలను నుస్రత్ మొహియుద్దీన్ చదివి అర్థం చెబుతుంటే దాన్ని హిందీలో రాసుకుని, తర్వాత తెలుగులోకి అనువాదం చేసుకుని అలా వెలువరించగలిగాం. ఉర్దూ, తెలుగు రెండూ వచ్చిన వారు మగ్డూం లాంటి వారి సాహిత్యాన్ని తెలుగులోకి చాలా అనువాదాలు చేసి వుండవచ్చు. షోయబుల్లాఖాన్ 'ఇమ్రాజ్' పత్రికలో రాసిన సంపాదకీయాలను తెలుగు వారికి పరిచయం చేసి ఉండవచ్చు. (ఉర్దూలో నైనా ఒక గ్రంథంగా వెలువడ్డాయా?)

రెండు సంవత్సరాల క్రితం మరణించిన జహోదార్ అఫ్జర్ అనే రచయిత పేరు ఆయన మరణం తర్వాత మాత్రమే తెలుసుకోగలిగినందుకు బాధ వేసింది. ఎంతో సంపన్నులైన నిజాం వంశంలో జన్మించి, పూర్వం పాలనను, మతోన్మాదాన్ని వ్యతిరేకించి నమ్మిన ఆశయాల కోసం కడు పేదరికాన్ని అనుభవించిన జర్నలిస్టు రచయిత అయిన జహోదార్ అఫ్జర్ గురించి సమకాలీనులకే తెలియకపోవడానికి ఎవర్ని కారకులుగా చెప్పాలి? ఉర్దూ అక్షరం ముక్క రాని నేను లాహోరు, కరాచి వెడితే గాని హాస్ నాసిర్ గురించి తెలుసుకోలేకపోయాను. ఆ పై హైదరాబాదు విద్యార్థి సంఘంలో చురుకైన పాత్ర నిర్వహించిన, గొప్ప దేశభక్తుల కుటుంబంలో జన్మించిన, చివరగా లాహోరు జైలులో చిన్న వయసులోనే హత్య గావించబడిన వ్యక్తి గురించి నేను 'ఆంధ్రజ్యోతి'లో వ్యాసం రాసేదాకా 75 ఏళ్ళ వయసులోపు వారసరికీ హాస్ నాసిర్ పేరు తెలియదు.

ఉర్దూ, తెలుగు రెండూ వచ్చిన వారి బాధ్యత కాదా యిది? రజాకార్లు చెలరేగిన కాలంలో వారి రేడియో వార్తల ప్రసారకునిగా పనిచేసిన మాజీ అభ్యుదయ రచయిత, ఇబ్రహీం జలీమ్, తర్వాత పాకిస్థాన్ వెళ్ళిపోయి 'దో ముల్క్

ఏకీ కహానీ' అనే పేరుతో (బహుశా దేశ విభజన, నిజాం రాజ్యం చివరి క్షణాల గురించి కూడా ఉండే ఉంటుంది) పుస్తకం రాస్తే దాన్ని తెలుగు వారిలా చదవాలి? ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వాన్నీ, తెలుగు - ఉర్దూ అకాడమీలను తిట్టుకుందాం సరే! రచయితలుగా మనల్ని మనం ఆత్మ విమర్శయినా చేసుకోవాలి గదా!

ఉర్దూ భారతీయ భాష. అది అప్రజాస్వామిక రాజకీయాల వలన గతంలో ఉచ్చ స్థితిని పొందింది. ప్రస్తుతం వివక్షకూ గురవుతోంది. మన వ్యవస్థకింకా ప్రజాస్వామిక సంస్కారం అబ్బలేదనడానికిదే కాదు, చర్చనీయ వ్యాసకర్తలు ఉటంకించిన గణాంకాలు కూడా అదే తెలియజేస్తోంది. ప్రస్తుతం 2 శాతం మంది ముస్లింలే ఉద్యోగాల్లో ఉన్నారట! ఇది ఎంత అప్రజాస్వామికమో, ఒకప్పుడు 40 శాతం మంది ఉండడం కూడా అంత ప్రజాస్వామికం కాదా! ఉర్దూ మత భాషగా పుట్టిన మాట నిజం. కానీ ఉర్దూ మాతృభాషగా గలవారు ముస్లిమేతరులవలెదైనా ఉన్నారా? గాంధీజీ చెప్పిన హిందూస్థాని (పార్సీ -సంస్కృత పదాలు లేని హిందీ, ఉర్దూ) ని కేంద్ర పాలకులు స్వీకరించి దేవనాగరి-పార్సీ అక్షరాలు రెంటినీ వ్యాప్తి చేస్తే ... హిందీ - ఉర్దూ సమస్యకొక పరిష్కారం దొరికేది. ఒకప్పుడు ఉర్దూ - తెలుగు వచ్చిన హిందువులు చాలా మంది ఉండేవారు. ఇప్పుడు బాగా తగ్గిపోయారు. ముస్లింలు కొంతలో కొంత పెరిగారు. వీరైనా 'హిందీ' ప్రచారం జరుగుతున్నట్లు ఉర్దూను విస్మరించడానికి ప్రయత్న పూర్వక కృషి సలిపి ఉండవచ్చు.

తెలుగు అక్షరాలలో ఉర్దూను నేర్పితే కోస్తా జిల్లా ముస్లింలలోనే కాక, హిందువులకు కూడా నేర్పడం సులువయి ఉండేది. ఉర్దూను మాతృభాషగా గలవారు ముస్లిమేతరులలో కూడా ఉంటే తప్ప దానికి గల ముస్లిం మతస్తుల భాష అనే అభిప్రాయాన్ని చెరిపేయలేము. అదే సమయంలో మతపరమైన సాహిత్యం ఉర్దూ నుంచి తెలుగులోకి వస్తున్నట్లుగా, సృజనాత్మక లౌకిక సాహిత్యం రావడమే లేదు. మత సంబంధిత కార్యకలాపాలు కోసం ముస్లింలు సమీకరింపబడినట్లుగా లౌకిక జీవన సమస్యల పరిష్కారానికి (అధిక ధరలు - నిరుద్యోగం - అవినీతి - మహిళలపై దాడులు మొ॥వి) సమీకరింపబడే సందర్భాలు స్వల్పం.

సిరాజుద్దౌలాకు, టిప్పుసుల్తాను, బహుదూర్షా జఫర్ కు ఉన్న గౌరవనీయ చరిత్ర నిజాం ప్రభువులకుండదు. ప్రజలకూ, దేశానికీ శత్రువులైన వారితో పోరాడని వారు, చరిత్రను సృష్టించిన వారు, చారిత్రిక గౌరవం పొందలేరు. నిజాం ప్రభువుల వ్యక్తిగత మత విశ్వాసం ఇస్లాం. పాలకులుగా పూర్వం. బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదులు దక్షిణ భారతంలో నిలదొక్కుకోవడానికి, తెలుగు వారు ముక్కలు కావడానికి కారకులు.

'మీ చరిత్రలో మేము ఎందుకు కానరాము' అని కూడా రాశారు. ఇది 'మోడీ'ల పరిభాషగాని ప్రజా దృక్పథం కాదు. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పడితే ముస్లిములకు ఇప్పుడు లేనివీ, వారికి అవసరమైనవీ, కోరుకుంటున్నవీ ఎలా సమకూరుతాయి? ఆంధ్రా ముస్లింలతో కలిసి ఉన్నందువల్ల తెలంగాణ ముస్లింలు కోల్పోయిందేమటో ఒక వాక్యం కూడా రచయితలు పేర్కొనలేకపోయారు, సారీ!!

నిజాం సరే, అరసం నిరంకుశత్వం మాటేమిటి?

■ జిలుకర శ్రీనివాస్

(ఆంధ్రజ్యోతి ఎడిట్ పేజి, 11 ఏప్రిల్, 2010)

నిజాం నిరంకుశత్వం గురించి చర్చ ఎంతో కాలంగా సాగుతున్నా, కమ్యూనిస్టులు మాత్రం ఇప్పటికీ పూర్వ వైఖరినే పునరుద్ఘాటిస్తున్నారు. తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండును దాదాపు ఆరు దశాబ్దాల పాటు వ్యతిరేకించి 'కమ్యూనిస్టు పార్టీ' చివరకు 'ఓట్ల రాజకీయాల' నేపథ్యంలో అంగీకరించక తప్పలేదు. దీంతో అభ్యుదయ రచయితల సంఘం వైఖరి కూడా తదనుగుణంగా మారింది.

అరసం కొత్త వైఖరిని పైకి ప్రదర్శిస్తున్నప్పటికీ తెలంగాణ చరిత్ర విషయంలో ఎస్సీ సత్యనారాయణ, వేల్పుల నారాయణ వ్యాసాలు మారని ధోరణిని స్పష్టం చేస్తున్నాయి. ప్రత్యేక-సమైక్య వాదాలలో దేనికీ చెందని వానిగా మిత్రుల వ్యాసానికి స్పందిస్తానని దివికుమార్ అన్నప్పటికీ బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదులు దక్షిణ భారత దేశంలో నిలదొక్కుకోవడానికి తెలుగువారు ముక్కలు కావడానికి కారకుడు నిజాం అని సమైక్యవాదం వినిపించారు.

ఈ తటస్థ వాదం అంతిమంగా ప్రజా వ్యతిరేకవాదంలో అంతర్భాగం అవుతుందనడానికి దివి కుమార్ వ్యాసమే ఉదాహరణ. తెలంగాణ చరిత్ర పేరుతో ఇప్పటి వరకు కమ్యూనిస్టు దృక్పథం నుంచే ప్రధానంగా రచనలు వెలువడ్డాయి. నిజాం వ్యతిరేకత కేంద్రంగా ఉన్న సాహిత్యమంతా విదేశీయతో, చారిత్రిక అంశాల పట్ల తగినంత ఎరుకలేని అజ్ఞానంతో, స్వీయ తప్పిదాలను ఇతరులపై నెట్టే అధిపత్య భావజాలంతో నిండి ఉంది.

ఇంతటి అశాస్త్రీయమైన ప్రజా వ్యతిరేక దృక్పథం ప్రబల శక్తిగా మారడంలో అరసం పాత్ర కూడా ఉంది. చరిత్రను జడమైందిగా అరసం భావిస్తున్నదని వీరి వ్యాసాలు తెలుపుతున్నాయి. నిరంతరం నిర్మించుకునేదే చరిత్ర. ఇందుకు అవసరమైన అకరాలు సేకరించి, మారిన సందర్భంలో పునర్ వ్యాఖ్యానించుకోవాలి. పూర్వ అభిప్రాయాలను విశ్లేషించుకొని కొత్త ఫలితాల ఆధారంగా నిశ్చితాభిప్రాయాలను నిజాయితీగా మార్చుకోగలగాలి. ఇదొక నిరంతర ప్రక్రియే తప్ప నిశ్చలమైనది కాదు. కానీ మార్క్సిస్టు సాహిత్యకారులుగా చెప్పుకుంటున్న వారు మార్క్సిస్టు మూల సూత్రాలకు విరుద్ధంగా వ్యవహిస్తున్నారు.

తెలంగాణ బహుజన దృక్పథాన్ని చరిత్రను నిర్ బ్రాహ్మణీకరించే సందర్భమిది. తెలంగాణ చరిత్ర అంటే నిజాం వ్యతిరేక పోరాటమనే మూఢవాదం వల్ల బహుజనుల సగర్వమైన చరిత్ర మరుగున పడింది. కొన్ని లక్షల ఏళ్ళ చరిత్రను ఏడేళ్ళకు కుదించే కుట్ర నిస్సిగ్గుగా ఇంత కాలం జరిగింది. తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఆర్యుల దురాక్రమణకు ఆరువందల ఏళ్ళ పూర్వమే వ్యవసాయిక కోట నాగరికత, పట్టణ నాగరికత నిర్మాణమై ఉన్నాయని పురావస్తు అధికారులు నిరూపిస్తున్నాయి.

నాణాల ద్వారా కనుగొన్న తెలంగాణ జాతి సమున్నత చరిత్రను ఆంధ్ర సంపన్న పాలక కుల భావజాలం తెలియకుండా చేసింది. అదే భావజాలాన్ని మార్క్సిజం పేరుతో ఎస్సీ, వేల్పుల ప్రచారం చేస్తున్నారు. నిజాంను కీర్తించే వారిని విమర్శిస్తున్న వారి అజ్ఞానం కొండంత.

'ఒకే నిజాం' : రెండు స్ఫురణలు

■ ఆర్. శ్రీవత్సన్

ప్రస్తుత తెలంగాణ ఉద్యమ క్రమంలో రజాకార్లు, నిజాం పాలన ప్రసక్తిని ఒక రాజకీయ హరికథలా మలిచే ధోరణి కనిపిస్తోంది. ఉద్యమ నిర్మాణ క్రమంలో నిజాం పాలన, తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం, 'హైదరాబాద్ విముక్తికి సంబంధించిన పాటలు, కథలు చెప్పతూ ప్రజల్లో ఉద్యమ స్ఫూర్తిని పెంచే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. అయితే, ఉద్యమంలో పెద్ద ఎత్తున పాల్గొంటున్న ముస్లిములకు తెలంగాణ పోరాట సంస్కృతి ఈ విధమయిన మలుపు తీసుకోవటం విస్మయాన్ని కలిగిస్తోంది. పలురకాల ముస్లిము సాంస్కృతిక వేదికలు, రాజకీయ సంస్థలు నిజాంను ఈ రకంగా దుర్మార్గంగా చిత్రీకరించటం, హైదరాబాదు సంస్థానం భారత సమాఖ్యలో విలీనమైన రోజుని 'విముక్తి' దినమని సంబరంగా జరుపుకోవటం సరైనది కాదని అభిప్రాయపడుతున్నారు.

ఈ క్రమంలో ఆరు నెలల క్రితం వచ్చిన ఒక వ్యాసం విస్తృతమైన చర్చకు దారి తీసింది. 'మా ఆత్మగౌరవాన్ని దెబ్బతీయకండి' అనే ఈ వ్యాసంలో రఫీఖాన్, కనీజ్ ఫాతిమాలు తెలంగాణ ఉద్యమ నిర్మాణ క్రమంలో నిజాం వ్యతిరేక పాటల, వాదనల వినియోగంపై నిరసన వ్యక్తం చేశారు. ఇటువంటి మాటలు ముస్లిం వ్యతిరేకమైనవిగా పరిణమిస్తున్నాయని, నిజామ్ను తప్పుగా చిత్రీకరిస్తున్నాయని, నిజామ్ పూర్వదే పాలకుడు కావచ్చుగాని, ప్రజల పట్ల ఔదార్యం కలిగినవాడు అని వాదించారు. నిజాం చేసిన మంచి పనులను మర్చిపోలేమనీ, ఇటువంటి ముస్లిం వ్యతిరేక వాదనలు తెలంగాణ ఉద్యమం ద్వారా బిజెపి, హిందూత్వ శక్తులు బలపడుతాయేమోనన్న అనుమానాన్ని కలుగజేస్తున్నాయని వాదించారు (29, ఫిబ్రవరి, 2010)

పలు కోణాల నుండి ఈ వ్యాసానికి అనేక మంది స్పందించారు. ఎన్.వి.సత్యనారాయణ 'నిజాం క్రూరుడు కాడా?' అనే వ్యాసంలో ఈ పాటలన్నీ, నిజాం పాలనలో ప్రజల దయనీయ జీవితాలను వర్ణించారు. అప్పట్లో అధిక శాతం ముస్లింవేతరులు అనుభవించిన నియంతృత్వం, అణచివేత, మత మార్పిడులు, ఊడిగం, నిరక్షరాస్యత, పన్నులు, భాషా, సాంస్కృతిక అణచివేత ముస్లిం రచయిత మగ్దుం మొహియుద్దీన్ రచనల్లో కూడా ప్రతిధ్వనించాయని ఎత్తి చూపారు. ఆయన వ్యాసం మనకందరికీ సుపరిచితమైన 'నిజాం ఒక పాశ్చాత్య నియంత' అనే ఆలోచన చుట్టూ తిరుగుతుంది. దివికుమార్ 'అర్ధసత్యాలు: అపోహలు' అనే వ్యాసంలో రఫీఖాన్, కనీజ్ రచనలో స్వాతంత్ర్యం కోసం త్యాగాలు చేసిన పోయబుల్లాఖాన్ వంటి ముస్లిం రాజకీయ ఉద్యమకారుల చరిత్ర అసలు కన్పించలేదని విమర్శించారు. నిజాంను ఏ రకంగానూ మంచివాడిగా చూడటం సాధ్యపడదని కుమార్ అభిప్రాయం. 'నిజాలను దాచిపెట్టి నిజాంను తిట్టటమెందుకు' అనే వ్యాసంలో సంగీతాల్లి శ్రీనివాస్, రఫీఖాన్, కనీజ్లను సమర్థిస్తూ, అభ్యుదయ రచయితల సంఘాన్ని

విమర్శించారు. నిజాం చేసిన మంచి పనులను ఎందుకు గుర్తించరని, ఆయన్ని ఎందుకు తిడుతున్నారని ప్రశ్నించారు. 'నిజం సర్కరోడా' పాట రాసిన యాదగిరిని చంపించినందుకు నిజాం ప్రభుత్వాన్ని పోలీసులను, నిజాంను విమర్శించే వారు యాదగిరి హత్యను 'ఎన్కౌంటర్' గా వర్ణించిన శ్రీ శ్రీ ని ఎందుకు తప్పు పట్టలేదని అయన ప్రశ్న. సాయుధ పోరాటాన్ని అణచివేసే క్రమంలో నాలుగు వేల మంది తెలంగాణ రైతులను పొట్టన పెట్టుకున్న నెహ్రూ, పటేల్లను ఎందుకు విమర్శించలేదు అనేది ఈ సందర్భంలో వచ్చే ఇంకో ప్రశ్న.

ఈ చర్చలో వ్యాసాలు అనేక ముఖ్యమైన ప్రశ్నలను లేవనెత్తాయి. అయినప్పటికీ ఒక భిన్నమైన సైద్ధాంతిక దృక్పథం నుండి ఈ చర్చను పరిశీలించాల్సిన అవసరం ఉంది. దాని వల్ల ఈ చర్చ లోతులను మరింత స్పష్టంగా అవగాహన చేసుకునే అవకాశం కలుగుతుంది.

బహుశా, నా ఉద్దేశంలో ఈ చర్చ సారాంశాన్ని విశదీకరించటానికి రోలాండ్ బార్ట్ అరవయ్యేళ్ళ క్రితం ప్రవేశపెట్టిన 'స్ఫురణ' (కనోటేషన్) అనే సైద్ధాంతిక పదం చాలా ఉపయోగపడుతుంది. బార్ట్ కనోటేషన్ (స్ఫురణ) ను డినోటేషన్ కు వ్యతిరేకంగా వాడారు. డినోటేషన్ అంటే ఒక పదానికన్న 'అర్థం'. పదకోశం ప్రకారం ప్రత్యక్షంగా, సూటిగా బోధపడే అర్థం. కనోటేషన్ అంటే అదే పదానికన్న ధ్వని, అది తెచ్చే గుర్తు, ఆ పదం మన మనసులో రేకెత్తించే భావాలకు సంబంధించింది. అది సూటిగా, స్పష్టంగా బోధపడే అర్థాని కంటే విశాలమైంది. బార్ట్ ఈ సైద్ధాంతిక పదాన్ని తన 'మిథాలజీస్' పుస్తకంలో ఆధునికత 'సరికొత్త పురాణాలని' (మోడర్న్ మిత్స్) ఎలా అల్లుతుందో సూత్రీకరిస్తూ విశదీకరించారు. ఈ కొత్త పురాణాలు ఆధునిక సమాజంలో జీవించడానికి (జీవితాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి) భావజాలపరమైన చట్రాన్ని (భూమికను) అమరుస్తాయి. ఈ పుస్తకంలో ఒక ఉదాహరణగా కామిక్ బుక్ హీరో సూపర్ మాన్ పాశ్చాత్య సంస్కృతిలో మగతనానికి చిహ్నంగా ఎలా రూపొందాడో ఆయన విశ్లేషించారు. ఇంకో పక్క అంతరిక్షయానం అదే సంస్కృతికలో మానవ ప్రగతికి చిహ్నంగా ఎలా రూపొందిందో కూడా వివరించారు. ఒక రకంగా చూస్తే 'సాహిత్య' మంతా స్ఫురణపైనే ఆధారపడుతుందని చెప్పవచ్చు. వాణిజ్య ప్రకటనా రంగమైతే తప్పకుండా దీనిపైనే ఆధారపడుతుంది. కనోటేషన్ (స్ఫురణ) ఎలా పనిచేస్తుందో అర్థం చేసుకోవడానికి చిన్న ఉదాహరణ తీసుకుందాం. భారత దేశంలో 'ఫెయిర్నెస్' క్రీములు ఎక్కువ సంఖ్యలో అమ్ముడుపోతాయి. వీటి ప్రకటనలు 'ఫెయిర్నెస్' పదానికన్న 'తెల్లగా ఉండటం' అనే మౌలిక అర్థాన్ని వాడుకుంటాయి. ఈ క్రీములు వాడితే చర్మం తెల్లగా అవుతుందని చెబుతాయి. అయితే, ఈ క్రీముల వాణిజ్య విజయానికి కారణం ఫెయిర్నెస్ పదం మన మనసులో రేకెత్తించే భావన (స్ఫురణ) - అదే 'అందం'.

సాంస్కృతికంగా అంతర్లీనంగా ఉండే ఈ స్ఫురణను 'ఫెయిర్ అండ్ లవ్లీ' బ్రాండ్ బాహుటంగా వాడుకుంటుంది. తెల్లగా ఉంటే అందంగా ఉంటారని, అలాంటి వారిని అందరూ ప్రేమిస్తారని ఈ ఉత్పత్తుల ప్రకటనల సారాంశం. ఇక్కడ చెప్పకుండా చెప్పేది - నల్లగా ఉంటే అందంగా ఉండరని. 'స్ఫురణ' నిర్మాణపరంగా అంతర్లీనంగా ఉంటూ సమాజ సంస్కృతిలో నిశ్శబ్దంగా పని చేస్తూ ఉంటుంది. ప్రస్తుత నిజాం పై చర్చలో ఈ స్ఫురణ ఎలా పనిచేస్తుందో ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాం.

'నిజాం' అనగానే మనకు వెంటనే ఏం గుర్తొస్తుంది (స్ఫురిస్తుంది)? జాగ్రత్తగా గమనిస్తే మనకు రెండు పరస్పర వ్యతిరేక ధోరణులు కనిపిస్తాయి.

మొదటిది భారత దేశ ప్రజానీకంలో విస్తృతంగా వ్యాపించి ఉన్న భావన నుండి వచ్చేది. యూరోపియన్ చరిత్రలో మధ్య యుగాలను 'చీకటి యుగం'గా అభివర్ణించినట్లు, భారతదేశంలో కూడా ఐదు శతాబ్దాల ముస్లిమ్ పాలనను వెనుకబడిందిగానూ, చీకటి యుగంగానూ ఈ దృక్పథం చూస్తుంది. బ్రిటిష్ వలసవాదులు తమని తాము భారతదేశాన్ని అరాచకత్వం, పాశ్చాత్య నుండి ప్రగతి పథం వైపు నడిపించిన వారిగా అభివర్ణించుకున్నారు. మార్క్స్ కూడా వలసవాదాన్ని ఇటువంటి చారిత్రక దృక్పథంలోనే చూసాడు. చాలా మంది 19వ శతాబ్దపు హిందూ రచయితలు తమని ముస్లిము పాలకుల కబంధ హస్తాల నుండి కాపాడినందుకు బ్రిటిష్ వారి గుణగణాలను కీర్తించారు.

ఆధునిక మార్గంలో ఇంకా ముందుకు పోవటానికి, స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని స్వతంత్ర్య సాధనను తరువాతి మజిలీగా భావించారు. ఈ మజిలీకి చేరుకోవటానికి వలసవాదం తన పాలనతో అడ్డుపడుతోంది కాబట్టి స్వాతంత్ర్యోద్యమం అవసరమని భావించారు. ఈ జాతీయవాద దృక్పథంలో చీకటి యుగమనే వర్ణన మధ్య యుగాలకే కాక బ్రిటిష్ వారి పరోక్ష పాలన కిందున్న 'సంస్థానాలకి' కూడా వర్తిస్తుంది. జాతీయవాదులకివి మొఘల్ కాల అవశేషాలుగా కన్పించాయి. బ్రిటిష్ వారి ప్రత్యక్ష పాలన వల్ల జరిగినంత ప్రగతి కూడా (మైసూర్ వంటి కొన్ని ప్రగతిశీల సంస్థానాలను మినహాయించి) ఈ సంస్థానాల్లో జరగలేదని జాతీయవాదులు భావించారు. అన్ని సంస్థానాల్లోకెల్లా పెద్దదయిన నిజాం సంస్థానం విషయంలో ఈ భావన ఇంకా బలంగా ఉండేది. ఈ ఆలోచనా విధానంలో స్వతంత్ర సాధన ప్రగతి పథంలో రెండో దశను సూచిస్తుంది. మొదటి దశ ముస్లిమ్ పాలన కింద అనుభవించిన చీకటి యుగం నుండి బయటపడటం, అంతకంటే ముఖ్యంగా వాటి అవశేషాలైన సంస్థానాలను నిర్మూలించటం; రెండవది బ్రిటిష్ పాలన నుండి బయటపడడం.

హిందూత్వవాద రచనల్లోనే కాక లౌకికవాద రచనల్లో కూడా ప్రస్తుతం నిజాంను అత్యంత దుర్మార్గుడిగా చూపించే ప్రయత్నాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే ఇటువంటి సందర్భపరమైన చరిత్ర రచనల విశ్లేషణ చాలా అవసరం. ఇంత బలమైన జాతీయ, లౌకికవాద, ప్రగతిశీల చరిత్ర రచనల నేపథ్యంలో నిజాం చేసిన మంచి పనుల జ్ఞాపకం తేలిపోతుంది. నిజాం ఒక 'కరుడుకట్టిన నియంతగా' మన జ్ఞాపకాల్లో మిగిలిపోతాడు. ఇవి రూపొందించిన జ్ఞాపకం ఎంత బలమైందంటే తరువాత భారతరాజ్యం చేసిన అత్యంత హేయమైన నేరాలూ, అరాచకాలూ కూడా

పెద్దవిగా కన్పించవు. స్వతంత్ర భారతదేశం ఎంత చెడ్డవనులైనా చేసుండవచ్చు గాక, నిజాం ప్రభుత్వమంత దుర్మార్గమయిందంటే కాదన్న నమ్మకం ప్రస్తుత చర్చల్లో మనకన్నిస్తుంది.

ఆధునిక భారత చరిత్ర రచనల్లో సంస్థానాలూ, ముస్లిమ్ రాజ్యాల సంగతులూ ఇలా ఉంటే భారతీయ ముస్లిముల గుర్తింపు (స్మరణ) ఏ విధంగా రూపొందిందో ఇప్పుడు చూద్దాం. రెండు వందల సంవత్సరాల నుండి హిందూ జాతీయవాదులు తమ రచనల్లో భారతీయ ముస్లిములను బాబర్, ఘజని, ఘోరి, నాదిర్ షా, ఔరంగజేబు, తుఘ్లక్ వంటి 'క్రూర రాజుల' తో సరి సమానం చేసి రాసారని పాపిద్ అమీన్, పార్థాచటర్జీ వంటి చరిత్రకారులు, రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు తమ విశ్లేషణల ద్వారా విశదీకరించారు. వారి విశ్లేషణల్ని మనమీ సందర్భంలో గుర్తుచేసుకుంటే మనకర్థమయ్యేదేంటంటే - హిందువుల ఆలోచనల్లో, ఊహల్లో ఈ ముస్లిమ్ రాజుల పేర్లు వినంగానే వారికి మనసులో మెదిలేది ప్రస్తుత భారతదేశంలో జీవిస్తున్న ముస్లిములని. ఈ రోజుకీ భారతదేశంలో అనేకులు ఈ ఆలోచనే నిజమనీ, ఇంకా చెప్పాలంటే 'చారిత్రక సత్యం' అనీ భావిస్తారు. సమకాలీన భారతదేశంలో ఇటువంటి స్మరణని భావజాల రూపంలో ముస్లింలకు వ్యతిరేకంగా వాడుతున్న సందర్భం - బాల్మీ మసీదు వినాశం. దాన్ని కూలగొట్టింది కేవలం అది హిందువుల గుడిపై కట్టారని మాత్రమే కాదు. బాబర్ కట్టించిన ఈ మసీదును కూలగొట్టడం ఈనాటి హిందువులకు ముస్లింలపై దాడిచేయటానికి చిహ్నంగా పనికొచ్చింది (స్మరించండి) కాబట్టి ఆ కార్యక్రమంలో వారు అంత ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు. ఇటువంటి చారిత్రక విశ్లేషణల నేపథ్యంలో చూసినపుడు ఇప్పుడు హిందువులకు, ముస్లింలకు కూడా 'హైదరాబాదు ముస్లిము' అనగానే నిజామే ఎందుకు గుర్తొస్తాడో అర్థం చేసుకోవటం కష్టం కాదు. ప్రస్తుత భారతదేశంలో హిందువులకు ముస్లిములపై గల ఆధిపత్యానికి, ఆ ఆధిపత్యానికన్న 'పశుబలానికి' చిహ్నమే ఈ గుర్తింపు. దీనివల్లే చాలా మందికి ప్రతి హైదరాబాదు ముస్లిమ్ నుదుటిపైన 'దుష్ట నిజాం' ముద్ర ఉన్నట్లు కన్పిస్తోంది.

ముస్లిముల ఆలోచనల్లో నిజాం అంటే వచ్చే రెండో స్మరణ: తరగని, పూచ్చలేని నష్టం. గ్రామాల్లో ఏ పరిస్థితులున్నప్పటికీ, నిజాం రాజ్యంలో ముస్లింలు సాంస్కృతికంగా, రాజకీయపరంగా ఆధిపత్యంలో ఉండేవారు. ఆధునిక రాజ్యాలతో సహా, ప్రతీ రాజ్యంలో కన్పించే కులీనవర్గ ఆధిపత్యమే ఇది. ఒక రకంగా ముస్లిములు దీన్ని బంగారు యుగంగా చూడొచ్చు. చివరి రోజుల్లో, ఈ కులీనవర్గం ఆత్మ రక్షణలో పడినప్పుడు రజాకార్లు వారి కోసం నిర్బంధ కార్యక్రమాలు మొదలుపెట్టారు. పోలీసు చర్య, హైదరాబాదు విలీనం తరువాత ఈ వర్గమంతా హైదరాబాదును వదిలి వెళ్ళిపోయింది. పటేలు మిలటరీ డెబ్బను చవిచూసింది కులీన వర్గం కంటే కింది స్థాయిలో ఉన్న సాధారణ ముస్లిములే.

విలీనానంతర పరిణామాలలో కుటుంబ సంఘటనూ, ప్రాణాలనూ, జీవనాధారాన్ని, సాంస్కృతిక భరోసాను, ఆర్థిక భద్రతనూ కోల్పోయింది కింది వర్గాల ముస్లిములు. స్వాతంత్ర్యానంతరం ఈ ప్రాంత చరిత్రని గమనించినపుడు అతి కష్టంతో తమ అస్తిత్వాన్ని పునర్నిర్మించుకున్న ఈ వర్గ ముస్లిములే మనకి కనిపిస్తారు. పోలీసు చర్యలోనూ, ఆ

తరువాత జరిగిన వినాశనాన్ని తట్టుకుని నిలబడిన వీళ్ళే ప్రస్తుతం హైదరాబాదు ముస్లిములు. వీరికి విలీనమంటే కూలిపోయిన తమ ప్రపంచం జ్ఞాపకమొస్తుంది. నిజాంతో పాటు తాము సామాజిక స్థాయి, భద్రత, అధికారం కోల్పోయామని ఈ ముస్లిములు గుర్తు చేసుకోవటం, రాజకీయ గమన సూత్రాల ప్రకారం అనివార్యమవుతుంది. వారి ఆలోచనల్లో, నిజాం పాలన తమ శిఖరావస్థకి, హైదరాబాదు సంస్థాన పతనం తమ వినాశనానికి ముడిపెట్టి చూడటంలో ఆశ్చర్యమేం లేదు. ఇటువంటి నేపథ్యంలో, శాస్త్రీయ మార్పిష్టు చరిత్రకారుల సరసన నిలబడి నిజాము నియంతృత్వ పతనం అందరి పురోగతికి దారి తీసిందనే విశ్లేషణను అంగీకరించటం ముస్లిములకు కష్టసాధ్యం. వారి అనుభవం పూర్తిగా వేరుగా ఉంది మరి. రఫత్ సీమ, కనీజ్ పాతిమాల వ్యాసంలో నిజాం దుర్మార్గాన్ని హరికథలా చిత్రీకరిస్తున్న ప్రయత్నాల పట్ల వెల్లడయ్యే బాధ, కోపం ఈ ముస్లిమ్ అస్తిత్వ అనుభవంలో నుండి వస్తున్నవే.

ఈ సందర్భంలో మనకొచ్చే ఇంకొక ప్రశ్న - మనం వాడే పదాల వల్ల స్ఫురించే భావనకీ, చరిత్ర రచనకీ ఉన్న సంబంధం ఏమిటనేది. 'స్మరణ' అంటే భావజాలమనీ, లేదా అబద్ధాలనీ, చరిత్ర 'సత్యాని' కి గొంతునిస్తుందనీ అని చెప్పటం కష్టం. ఇంతకు ముందే చెప్పుకున్నట్లు చాలా మంది జాతీయవాద, వామపక్ష చరిత్రకారులు మధ్యయుగ ముస్లిమ్ పాలనకున్న 'చీకటియుగ' స్మరణను అంగీకరిస్తారు. సంస్థానాలను ఈ చీకటియుగ అవశేషంగానే పరిగణిస్తారు. ఇటువంటి సందర్భంలో మనకు చారిత్రక దృక్పథమే అంధత్వాన్ని సంతరించుకొని కనిపిస్తుంది. ఈ దృక్పథం వలనవాద, దళిత, ముస్లిమ్ అస్థిత్వాలన్నింటినీ ఒకే గాటన కట్టి వాటిని వెనుకబడిన వాటిగా పరిగణిస్తుంది. వలనవాదాన్ని వ్యతిరేకించినట్లు, ఏ పోరాటాలుంటే తమ, తమ 'వెనుకబడిన' అస్థిత్వాలను వ్యతిరేకిస్తాయో వాటిని పురోగామి పోరాటాలుగా చూస్తుంది. అంటే తమ పురోగామి తత్వాన్ని నిరూపించుకోవటానికి ఆయా పోరాటాలు తమ తమ ప్రత్యేక చరిత్ర, సంస్కృతి, గుర్తింపు, అనుభవం, ఉనికి - అస్థిత్వం పై యుద్ధం చేయాలన్నమాట. ఈ రకంగా జాతీయవాద, వామపక్ష దృక్పథాలు పురోగామి అస్థిత్వం లేదా ప్రగతిశీలతను భావజాలంగా రూపొందించి మూస రూపాలు తయారుచేసాయి. తమ తమ అస్థిత్వాలను కాపాడుకుంటూ లేదా కాపాడుకోవడానికి చేసే పోరాటాలకు 'ప్రగతిశీలత' ముద్ర లేకుండా చేసాయి. ఆయా ప్రజలకు - దళితులు, ముస్లింలు, సంస్థాన ప్రజలు - తమ చారిత్రక దృక్పథంలో స్థానం లేకుండా చేసాయి. ఇటువంటి దృక్పథమే ఈ ప్రాంత చరిత్రను భూస్వామ్య ద్వీపమైన హైదరాబాదు సంస్థానం నుండి స్వాతంత్ర్య భూభాగమైన భారతదేశానికి జరిగిన పురోగామి యాత్రలాగా వర్ణిస్తుంది. మరి ఇటువంటి చరిత్ర రచనలో తమ సంక్లిష్ట జీవన పోరాటాన్ని ఈ ప్రాంత ముస్లింలు ఎట్లా చూసుకోగలరు? అలా చూసుకోలేనప్పుడు ఈ లౌకిక చరిత్ర రచన ముస్లిములను భయపెట్టటంలో ఆశ్చర్యమేమయినా ఉందా? జరిగిపోయిన చరిత్రే కాదు, జరుగుతున్న చరిత్ర కూడా ముస్లింలను ఎవరికీ అక్కర్లేని, పనికిరాని, చీకటి మధ్యయుగాలకు చిహ్నంగా చూస్తున్న పరిస్థితి. ఇటువంటి చరిత్ర రచనల్ని అంతర్దీనంగా హిందూత్వ భావజాల నీడ నుంచి బయటపడలేక పోతున్నాయని ముస్లింలు వ్యాఖ్యానిస్తే కుతర్కం ఏముంది?

మనం చివరిగా వేసుకోవాల్సిన ప్రశ్న ఇంకొకటుంది. మనం ఎటువంటి ప్రగతి కోసం చూస్తున్నాం అని. మన ప్రగతిశీల

స్వప్నాలకి సరిపోయేట్లు ఏ సజీవ సామ్యవాద నమూనాలు మనకందుబాటులో లేవు. ఇప్పుడు మన దేశ రాజకీయ, ఆర్థిక గమనాన్ని పరిశీలిస్తే జరుగుతున్న 'జాతీయాభివృద్ధి' అందరికీ మేలు చేస్తుందనే భరోసా లేదు. ఇటువంటి కల్లోల, సంక్లిష్ట సమయంలో మన ప్రగతిశీల నమూనాలను పునర్నిర్మించుకోవాల్సిన అవసరం కన్పిస్తోంది. విప్లవరాజ్య సంభావనీయతను పక్కన పెట్టి, మైనారిటీ, సబాల్టర్నీ దృక్పథాలలో ఇమిడివున్న శక్తిని, దార్శనికతను కూడగట్టుకుంటూ, ఈ నమూనాలను, జాగ్రత్తగా నిర్మించుకోవాల్సి ఉంటుంది. నిజమైన విప్లవాల ఇటువంటి దార్శనిక సింథిసిస్ ద్వారానే సాధ్యపడుతాయి కూడా. ప్రస్తుత సందర్భంలో మన రాజకీయాలను ముస్లిమ్ జీవితాలకనుసంధించి ఆలోచించాలంటే 'నిజాం', ఉస్మాన్ అలీఖాన్, 'హైదరాబాదు', ఇంకా చెప్పాలంటే 'ముస్లిం' పదాల చుట్టూ ఉన్న వివిధ అర్థాలను (స్మరణలను), విభేదాలను మనం అత్యంత జాగ్రత్తగా పట్టించుకోవాలి. ఇటువంటి విభేదాలే మనకు 'తెలిసిన' ప్రపంచాన్ని కొత్త కోణాల నుండి ఆవిష్కరించటమే కాకుండా మన రాజకీయాలను మౌలికంగా తిరిగి మలుచుకోవటానికి ఉపయోగపడతాయి.

తెలుగు అనువాదం: ఎ. సునీత

నా శవ పేటికపై ఉత్సవాలా!

7వ వేళే తరువాయి....

వహించాడు కాబట్టి. మాజీ ప్రధాని పి.వి.నర్సింహారావు ఈ నాయకులతోటి మంచి సంబంధాలు ఉన్నవాడు. ఇతను నిజాంను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించాడు కాని ఉత్సవాలు జరపలేదు. హైదరాబాద్ విలీనం తర్వాత నిజాంను ఎందుకు 'రాజ్ ప్రముఖ' చేసారు? ఇలాంటి చాలా ప్రశ్నలకు కె.సి.ఆర్, టి.ఆర్.ఎస్ ల దగ్గర సమాధానాలు ఉన్నాయా?

ఇలాంటి అధికార బ్రోకర్లు, వారి అనుయాయులు ఈ భూమి పట్ల ఉన్న అభిమానాన్ని, ప్రేమను ఇలాకాక ఇంకెలా వ్యక్తం చేయగలరు? ఈ భూమి కోసం నిజమయిన ప్రేమికులు ఎప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు రక్తం చిందించారు. అబ్దుల్ రజాక్ లాటికి తాను చాలా బలవంతుడయిన, ఖురాసు చేతిరాతగా రాసే అత్యంత భక్తిపరుడయిన రాజుకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్నానని తెలుసు. అయితే అతను కానీ, గోల్కొండ రాజులు కానీ ఆ పోరాటాన్ని మతానికి, బలగానికి సంబంధించిందిగా చూడలేదు. దాన్ని దక్కన్ సంస్కృతి, ఆత్మాభిమానానికి సంబంధించిందిగా చూసారు. ఇవాళ ఇదే ప్రశ్న ప్రతీ హైదరాబాద్ మనసులోనూ ఉంది. 1948 తరువాత జరిగిన పరిణామాల్లో మరణించిన వారి శవాల మీద, రక్తపాతం మీద ఉత్సవాలు చేసుకోవటాన్ని ఎలా అంగీకరిస్తాం? అవహేళన చేయటానికో, కించపరచటానికో జరపవచ్చు. కానీ ఈ ఉత్సవాల పేరు మీద వాళ్ళు ఏదైతే సాధిస్తాం అనుకుంటున్నారో అది మాత్రం అసాధ్యం. హైదరాబాద్ విలీనం హైదరాబాద్ యులకు మానని గాయం. కాషాయం మరియు ఎరుపు రంగు జెండాలు ఈ విషయంలో ఒకటి కావచ్చు. గోల్కొండను ఓడించిన తర్వాత ఔరంగజేబు మొఘల్ సామ్రాజ్యాన్నే శవపేటికలో చేర్చాడు. ఇప్పుడు ఎవరయితే విలీనోత్సవాలు జరపాలనుకుంటున్నారో వారికి కూడా ఇదే శాస్త్ర జరుగుతుంది.

ఇంగ్లీషు అనువాదం : ఎం.ఎ. మోయిద్
తెలుగు అనువాదం : ఏశాల శ్రీనివాస్